AMİDA

AYLIK SANAT / EDEBİYAT DERGİSİ

OKTAY AKBAL * GÜLTEN AKIN * AYDIN ALP * NİHAT BEHRAM * BÜLENT BEKTAŞ * İHSAN FİKRET BİÇİCİ * ADNAN BİNYAZAR *AHMET ÇAKMAK * REFİK DURBAŞ * MUSTAFA EKMEKÇİ * YUSUF SERDAR ESEN * MUZAFFER ERDOST* DENİZ GÖNÜLLÜ * ATTİLA İLHAN * FİKRET OTYAM * VEYSEL ÖNGÖREN * AHMET ÖZER * ŞENER ÖZMEN * CEMAL SÜREYA * MAHMUT ŞİMŞEK * VECİHİ TİMUROĞLU * M. ALİ URAL

HAZİRAN 1998
300.000 TL

6

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 1
AĞARIR VATAN (şiir) / **M. Ali URAL** 2
"RÜSVAY" ETMEM SENİ / **Veysel ÖNGÖREN** 3
AHMED ARİFLİ YILLAR / **İhsan Fikret BİÇİCİ** 5
AHMED ARİF / **Cemal SÜREYA** 9
DÜŞMEYEN SEVDAM (şiir)/ **Ahmet ÖZER** 11
HASRETİNDEN PRANGALAR / **Gülten AKIN** 12
"DOLU YÜREĞİN HINCI" BİR OZAN AHMED ARİF / **Fikret OTYAM** 14
OĞUL (şiir) / **Mahmut ŞİMŞEK** 15
AHMED ARİF'DE ÖĞELER VE FELSEFE GEREKSİNİMİ / **Muzaffer ERDOST** 16
ALABORA (şiir) / **Bülent BEKTAŞ** 17
DİYARBAKIR'IN SESİNİ KATAN OZAN/ **VECİHİ TİMUROĞLU** 18
YÜREĞİNDE CEHENNEM TAŞIYAN OZAN / **Nihat BEHRAM** 19
BULUNUR ÖMÜR KAYGANLIKLARI (şiir) / **Deniz GÖNÜLLÜ** 21
İYİ OLANIN AVUR AVUR AVRADINI / **Mustafa EKMEKÇİ** 22
O 'FEDAİLER' Kİ... / **Atilla İLHAN** 23
ÖLÜM, DİNAMİTİ KALBİNDE PATLATTI / **Refik DURBAŞ** 24
BİR ÖZLEM, PRANGALAR ESKİTİR Mİ? / **Oktay AKBAL** 25
ŞİİRİN SENİN DEMOKRASİ SAVAŞIMININ NAMLUSU / **Adnan BİNYAZAR** 26
DİZBOYU HÜZÜN... (yazı/şiir) / **Aydın ALP** 27
GENÇ ŞAİRE AHMED ARİF UYARILARI / **Ahmet ÇAKMAK** 30
ENGEREKLER VE ÇIYANLAR ÜZERİNE BİLİNÇ - AKIŞI / **Şener ÖZMEN** 31
SENİ DİYARBEKİR GİBİ / **Yusuf Serdar ESEN** 32
AHMED ARİF'E (şiir) / **İhsan Fikret BİÇİCİ** 33

AMİDA
AYLIK SANAT / EDEBİYAT DERGİSİ
YIL:1 SAYI:4 NİSAN: 1998

DİYARBAKIR SANATÇILAR, EDEBİYATÇILAR
ve SANATSEVERLER DERNEĞİ ADINA
SAHİBİ
Ahmet KAYMAK
GENEL YAYIN YÖNETMENİ
İhsan Fikret BİÇİCİ
YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
İbrahim MALGAÇ

YÖNETİM YERİ
Gevran Cad. 4. Akkoyunlu Sok.Şeref Apt. No:3
Tel: 0.412. 224 33 46 Ofis / DİYARBAKIR

YAZIŞMA:
DİSED P.K. 6 21100 DİYARBAKIR

ABONE KOŞULLARI
6 Aylık : 1.500.000 TL
1 Yıllık : 3.000.000 TL
YURT DIŞI (Yıllık): 50 DM
Posta Çeki:
Ahmet Çakmak adına 1275015

Dizgi * Mizanpaj : ORJİN BİLGİSAYAR
Tel: 0.412. 223 47 18* Fax: 223 02 93
Baskı: GÜNEY DOĞU OFSET
Tel :0.412. 221 21 66 * Fax :224 18 70

* Dergiye gönderilen yazılar daktilo veya bilgisayarla yazılmış olmalıdır. Yazılar yayınlansın ya da yayınlanmasın geri gönderilmez.
* Abonelik için Posta Çeki alındısının fotokopisi yazışma adresine gönderilmesi gerekir.

Avrupa Temsilciliği: Remzi TANRIVERDİ, Radinger Str. 6/27. 1020 Wıen / AUSTRİA
Tel: 00-43-664.221 75 22 / **Almanya Temsilciliği:** A. Rahim Ayaz Hermacker str 11 72 379 Hechingen Deutcheland Tel-Fax: 0049-7471- 62 28 91/ **Fransa Temsilciliği:** Aytekin Karaçoban, 12,Rue de laurenzane, 33 170 Gradıgnan/ France Tel-Fax: (33) 557 12 01 84

ÖNSÖZ

Bu sayımızı, şairimiz koca Ahmed Arif'e ve yüreklerde sonsuz ve hüzünlü titreşimler yaratan "Hasretinden Prangalar Eskittim"e ayırdık.

Şairi şair yapan özellikler ve şiir sanatına, şairliğe ilişkin sorunlar da yansıyacak.

Ahmed Arif'e ve sanatına ilişkin yayımlanan yazıları derleyip aktardık. Bir de kendi yaklaşımlarımıza ve şiirlere yer verdik.

Biz, DİSED (Diyarbakır Sanatçılar-Edebiyatçılar Derneği) olarak **" Amida Şiir Akşamları"** nı başlatıyoruz. Haziran 1998 ilk etkinlik olacak. Bu 'I. Amida Şiir Akşamları' nı şairimiz Ahmed Arif'e ayırdık. Başlangıç olarak bu şiir etkinliğini Diyarbakır'la sınırlı tuttuk. Önümüzdeki yıllarda başka başka şairlerimizle, Cahit Sıtkı Tarancı, Nazım Hikmet, Turgut Uyar vb. çok daha kapsamlı etkinlikler düzenlemek umuduyla başlıyoruz. O zaman, ağırlamaktan onur duyacağımız yazarlarımıza, şairlerimize de çağrımız olacak. Güzellikleri, elbirliğiyle kotarmak gerekir. Günlük koşturmaca içinde yitirdiğimiz güzellikleri, insanı insan eden güzellikleri, yeniden yaşamak ve yaşatmak için bunu yapmak gerekir.

Biz insanı seviyoruz. Sanatı bile İnsan için seviyoruz. İnsanı sevdiğimiz için, insana yaraşır bir sanattan-edebiyattan yanayız. İnsanı daha duyarlı kılan; yaşamı, yaşamayı, yaşatmayı sevdiren bir sanattan yanayız. Bütün tabulara, doğmalara, sınırlandırmalara karşıyız. İnsanın o ölümsüz ve güzel yanlarının açığa çıkmasından yanayız; sevgi dolu, özgür ve mutlu bir yaşama çağıran yanlar.

Sevgiden söz eden 'sanatçılar'ın sevgisizlik üretmesi yaralar kalbimizi. İnsanı sevilir, sevgiye yaraşır görmek için yazıyoruz. Bilinci ve duyarlılığı körelten ekonomik ve politik bütün engellere karşı, insan iradesini ve kararlılığını yükselten bir tavırdan yanayız. Bunun için varız ve bunu amaçlıyoruz.

Az sayıda insanla koşturuyoruz. Yaşamak için başka uğraşlarımızın yanısıra bütün zamanımızı sanata ayırıyoruz. Yaz, tatil mevsimidir. Soluklanacağımız, birikeceğimiz dönem. Hiçbir yazar ve çizer arkadaşımıza bir kart bile yollayamadık. Gerekçemiz somuttur, ama bilinemeyebilir. Eksiklerimizi elden geldiğince gidermek ve birikmek için Temmuz-Ağustos (7-8) sayılarını birleştireceğiz; anlayışla karşılayacağınızı umarak...

Sağlıcakla

AMİDA

www.arsiv.org

AĞARIR VATAN

Hayatlar var hayatlar
Bilip bilmediğimiz dünyalar
Ve benim sol yanımda yangınlar
Döner
Dövünür işte,
Öyledir devran...

Ter basar
Uyanır bu canım
Umarsız kendini geceye atar
Kimsesiz
Soğuk
Kaldırımlarda ellerim üşür...

Kömür karası gözlerinde
El değmemiş
Çağında gençlik
Baharında sevdalar vurulur
Duvar diplerinde
Şimdi hüzün
Sıcak kurşunlara gelir...

Bir yanım yıkık
Toz duman
Döner
Dövünür işte
Öyledir devran

Elbet
Ağarır bir gün vatan
Aşk yeniden ağarır
Gündüzleri çiğ düşer
Eteklerin çiğdem kokar...

Bu mevsimde
Evleri
Kapıları
Bütün pencereleri sis örter
Daralmış yollarda tüyü gri bir rüzgar
Kadim sokakları tarar
Urfakapı kar
Melikahmet sessiz
Mardin kapıda şimdi güvercinler
uçar...

Bebek
Hayyam
Piknikbozo meyhane kokar
Dicle yakasında yokluk
Fiskayada şimdi sefalet akar...

Döner
Dövünür işte
Öyledir devran

Geceler canım geceler
Baskın
Pusu
Kurşunlar
Ah benim şu deli kalbim
Şimdi
Dağkapıda ışıklar
Benim bir yanım cehalet
Bir yanım bilgedir
güneşte yanar...

M. Ali URAL

"RÜSVAY" ETMEM SENİ

VEYSEL ÖNGÖREN

"Hasretinden prangalar eskittim" dizesindeki gerilim, "hasret"ten kaynaklanıyor. Ancak bu gerilim bu dizeyi kurmaya yetmeyecekti. Gerilime insanıl bir boyut verilmesi gerekmiştir. O zaman dizenin zemini doğuyor. "Hasret"in bir insan duygusu olması böyle bir zemin için yetmezdi. Burada zeminin sağlanmasını "eskitme" üstlenmiştir. Herhangi bir şeyin hasreti uğruna herhangi bir şeyi eskitmek, der demez, süre fikrini dizeye katmaktadır. "eskime" tekil alınmıştır: Eskittim: Tekil birinci şahıs. "Hasret" de tekil alınmıştır: Hasretinden: Tekil ikinci şahıs.

Ama insanlığın nerede temelendiği de önemlidir. Bir ifade ya da davranış, yalnızca insantekinden geldiği için insanıl olmaz. Hasan Sabbah'ın müritleri de insani davrandıklarına inanıyorlarıdı.

İnsanıl olan'ın temellendiği yer prangalar'dır. Hasret'in içeriğinin, böylece, diğer bir boyutta kantara vurulduğu açıklanmaktadır. Ama o boyut söylenmiyor. Vuruculuk burda: Şiir eksiltili bir dildir. Pranga bir göndermedir. Gönderdiği ama söylenmeyen yerde hasret anlamlandırılmaktadır. "Eskitme"nin getirdiği süre önem kazanıyor. Tekil alınmış "eskittim"de insanteki ömrü saklı tutulmuştur. Çünkü prangayı insan teki taşır. Prangalar, çoğul üçüncü şahsı veriyorsa, bu çoğulluk, insanteki ömrünü saklı tutarak onu aşar. İnsan ömrüne varır: Bir insantekinin ömrü prangalar eskitmeye yetmez. Süre, insan soyu ömrüne dönüşüyor. Söz konusu olan hal, insanoğlu'nun macerasına aittir.

Prangalar sözü yerinde duramamaktadır. Kıpırtılı, sürgit yoklayıcı. Bir imaja bürünmeden edemez. Bu imaj, bedelini ödemeye her an hazır ve yetenekli olduğu bir eğretilemeye sıkı sıkıya açıktır. Eğretileme bi haberci gibidir: Psişik olsun, sosyolojik olsun, giderek politik olsun insansoyuna vurulmuş her çeşit kiliin, insan duyarlığına atılmak istenen her türlü düğümün çetelesini kendinde barındırır bu haber.

"görüşmecim yeşil soğan göndermiş,"

Ziyaret eden ile birlikte ziyaret edilen de var. Şiirsel yükün yuvalandğı yer bu çift vurgulamadır. Bu yük, yaşadığımız şu dünyayı, söyleyiş'in içinde açığa vuruyor. "Getirmiş" değil de, "göndermiş" denmesinde bir pranga türü var. Engücü gelen, adı üstünde görüşmeci'dir. Ama onunla yüz yüze olunamamıştır. Ziyaret edilene ulaşan ancak armağanıdır. Dizede pranga dünyanın içinde ve dünyayla birlikte var.

Dize, cezaevinin ahraz kılamadığı yaşama sevincini açığa vurmaktan geri kalmıyor. Dize, uğruna prangalar eskitilen dünya hakkındadır ve gene o dünya için kurulmuştur. Dünya için, gözden çıkarılmış dünya. Yani kendi için ve dünya için bir vazgeçilmezliğin altının çizilişi. Belli bir dünya biçiminin vazgeçilmezliği. Amaçlanan her kere o dünyadır. Cezaevinde sigara içme yasağı ve yasağın üstüne yürüyen karanfil. Karanfil, pranga'da, kokusuyla dünyayı var tutmaktadır.

Olduğu yerde, olduğu gibi dünya. Geleceği yönelik zati hareketinin biçimini taşıyor olarak dünya. Onsuz olunamaz zati gerçekliği ile dünya. Vazgeçilmezliği nedeniyle gözden çıkarılması kaçınılmaz hale gelmiş dünya. Gasıbın tasullutuna terk edilemeyeceği için, pranga'da karanfil kokusuyla var tutulan dünya.

Ahmed Arif'in yazdığı şiirde, insanların yaşadığı dünyanın dışına şiiri taşıracak yollar tutulmuştur. Hayal gücüne alabildiğince yer vardır ama hayal gücüyle var kılınmış ek bir insanlık hali yoktur. Mütegallibenin yararına insanoğlunu aldatmayı dışlayan bir şiirdir bu. Bu aldatmanın köklerini kazımak için olacak, gereçlerini, günübirlik hayatın içinde aramakta kararlı olmuştur. Bu yüzden yereldir. İnsanoğlunun kendini gerçekleştirmesine böylesine yakın durabildiği için bu şiir, insanoğlunun taşıdığı tekmil evrensel kapsama sahiptir. Ahmed Arif, yerelliği, değer yargılarında ya da insan üstüe insanın egemenliğini öngören telakkinin yaptığı ter-

www.arsivakur.org

cihlerde aramamıştır. Böylesi tercih, efendiyi ve köleyi aynı tespih ipliğine dizer. Çünkü kişi, köleliği kendi içinde taşımadan, bir başkasının efendisi olduğunu duyamaz. Bu aşağsama önce kişinin kendisinde, kendisine karşı başlar. Ahmed Arif, yerelliği, insanoğlunun günübirlik eylemesinde hayatı gerçekleştirirken kullandığı sahih tercihlerde aramışır. Bu ise, evrenselliğin biricik kökenidir. Unutmayalım ki tekmil matematik, izlenebilir bir hareket biçiminin sistematize edilmesidir. Bu hareket eden, ister bir nokta olsun, iste bir sayı.

Ahmed Arif'in şiiri özlemler kullanılarak ya da anlam kullanılarak şu yaşadığımız dünyanın dışına düşürülememektedir. Ahmed Arif'in şiirinin kaynağı, bir şaairin çapıa ve şairce dikkate bağlıdır: Estetik seçeneğinin hakkını verebilen bir şairin çapına. Ve çapını da, seçeneğini de zebil etmeyen bir şair dikkatine. Bu estetik seçenek, insantekinin ömrünü, insansoyu tarihinin perspektifinde arıyor. Orada temellendiriyor bununla kalmıyor. Bu temellendirmenin, yalnız ve yalnız, bu ömürle bu perspektif arasındaki doğal bağlaşıklıkta yattığını biliyor. O yüzden bu şiir yapay değilidir. Her türlü kurgu ustalığına sahiptir ama yapay değildir. Ahmed Arif'in şiiri salt bir öneri değildir. Kendini öneren bir gerçeklik biçiminin dilidir. Bu dilde kuşlar kadar çiçekler, renkler kadar sesler de söz sahibidir. Ahmed Arif'in estetik seçeneği, anlam birimlerinin değer yükünü, olup bitende sınamayı önkoşar. İşte bunun içindir ki önce, günübirliğin akışında tarihseli taniyabilmiş olmak gerekir. Ancak böylelikle şiiri taşıyan anlam birimleri yaşamaya geçebilir. Anlam'ın, gerçekliğin yüzüşünde kabul edilme şansı ancak bu yolla olabilir ve ancak böyle olunca, şiirin hayata geçmiş biçimi insan için bir tata olduğu kadar bir barınak da olabilir. Aksi halde insan, anlam birimlerini taşıyan bir hamala döner ki, o zaman da onun sırtına binecek biri elbet bulunur. Bu estetik, anlamın Dil karşısında bağımsız kişilik almasını önkoşar. anlam, Dil'den seçikleşip farklılaşmalıdır ve şair onu dile koşabilmelidir.

"Prangalar", "hasret"e yoğunluk kazandırmakla kalmayıp, onu ömrün sürekliliği gibi bir boyuta da çıkarabiliyorsa bu prangaların eskittiği bir dünyayı da oracıkta ifşa ediyor olmasındandır. Fiilen eskitilmiş, fiili bir dünya: Geçmişi olan yani, tarihsel. Hareket yasasını kendi içinde taşıyan dünya. Tahayyül (imgelem gücü) bu dünya üstüne ve bu dünya için çalışmaktadır. Ve burada bir şey oluyor: Fiili'lik, yoğunlaşmayı olduğu kadar eğretilemeyi de yalın ve duru, sadelik içinde sunmaya gönülleniyor ki bu da bir imaj tabanı yaratıyor. Çünkü fiili dünya ile birlikte yoğunluk ve eğretileme eşzamanlı olarak, em de, üstelik aynı tek işlemle ve birbirine koşulu olarak elde edilmişlerdir:

"Görüşmecim, yeşil soğan göndermiş,"

Bu şiir saçlarını taramıştır. "Bir o yana bir bu yana."

Bir yanda "görüşmecim"le, insanın insan üstüne egemenliği ve bütün uzantıları: Gasıp ve prangalar. De ki: "dört yanım puşt sulası." Öbür yanda göz kamaştırıcılığı, tekmil sevilirliği ile dünya: İnsanların dünyası. De ki: "Dağlarına bahar gelmiş memleketimin." İki yan birbirinden aralık. Arada belli bir uzaklık var: "göndermiş". Gelmiş ama kendi verememiş, göndermiş: dünyanın içinde gasıbın dünyası da var. ama bağlaşık, kopuk değil: Ulaşmış. Getirilen, ötekinin eline geçmiş. ilinti var.

Bu bir şair uslübudur. ahmed Arif'in uslübudur. Ahmed Arif, iki koldan ilerleyen düşmanın çekici iğvalarından yolunu uzak tutarak bu uslübu kurdu.

"Düşmanın bir yüzü, dünyaya ait içeriği dil ustalıkları adına feda etmektir. Bu yol pek çekicidir çünkü dünyaya ait içerik atılınca biçimleme ehvenleşir: kendi biçimi olmayan gereci biçimlemek kolaydır. Düşmanın ikinci yüzü, dünyaya ait içerikler adına, biçimlemenin gerektirdiği ustalığa iltifat etmemektir. Bir felaket: Çünkü yeteneksizlik burada barınır. Yeteneksizlik nedeniyle dünyaya ait anlam, sanatsal semantiğe ikame edilir: Şiir dışarı çıkarılır. Ahmed Arif bunları yendi."

Ahmed Arif'in uslübu, yalnızca onun şair çapına ve estetik tercihine denk düşer şekilde gelişmedi. Onun şair dikkati, uslübunu, kendi dünya görüşüne ve hayatının yaralı yıllarına da denk düşer şekilde geliştirdi: Ne dünya görüşünü ne de kendi ömrünü ucuzlattı Ahmed Arif. Zabil etmedi. Bu şiirler yaralı bir adamın yazacağı şiirler değildir. Ama onlar yazılırken, onları yazan yaralıydı.

Ahmed Arif, davasını ve macerasını kendi kişiselliğine kullanmadı. Ama, bireylik haklarını da herhangi bir iltifatın ya da tehdidin ya da vaat'in ö nünde gözden çıkarmadı.

Şair, dava adamı ve birey olmaya Ahmed Arif örnektir.

Sanki bir devrim sıkı'sıydı Elbet bir gün tetik düşecek.

AHMED ARİFLİ YILLAR

İHSAN FİKRET BİÇİCİ

Bu yazının büyük bir bölümü Damar Dergisinin Ahmed Arif için hazırlanmış (Temmuz - Agustus 4- 5 .1991 Tarihli) Özel sayısında, Ahmed Arif'le iki yıl başlığı altında yayımlandı. O yazının girişinde de söz ettiğim gibi bu anılar, 1960-1962 yılları arasında Öncü Gazetesi'nde tashih (düzeltme) servisinde Ahmed Arifle birlikte çalıştığımız günlere aittir.

1960' tan önceki Ahmed Arif'le ilgili fazlaca bir anım ve bilgim olmadığı gibi, 1970 yılından sonra da kısa süren bir iki buluşmamız dışında irtibatımız olmadı. Son olarak da (1985 veya 1986 olacak) yeğeninin düğününde görüştük.

Yazının girişinde bu açıklamaları zorunlu gördüm.Şu açıdan : Ahmed Arif'i çok yakından tanıyan, özelliklerini bilen, hayatta kalmış bir kaç kişiden biriyim.Onu yalnızca şiirlerinden ve şiirleri üzerine yazılmış yazılardan tanıyan genç kuşak için bu anlattıklarım garip ve de farklı gelebilir.

Gerçekten o yılların Ahmed Arif'i ile son yılların Ahmed Arif'i arasında duygu, düşünce, davranış ve insanlara bakış ve yaklaşımı açısından çok fark vardır. Gerçek olmadığı düşünülebilecek kadar farklı bu davranışları ilgili kişilerin anlatması daha doğru olur diye detaylara inmeyeceğim. Aslında bunların da bilinmesi, Ahmed Arif'in o yıllarda ne tür sıkıntılar içinde olduğu, bunların ne şekilde şiirlerine yansıdığı, neden daha sonra uzun yıllar şiiri bıraktığı veya şiirden uzak kaldığı sorularına da bir yanıt verebilir. Bir edebiyat ve sanat adamının, hele hele Ahmed Arif gibi hayatı ve şiiri fırtınalarla yüklü bir kimsenin hayatının veya

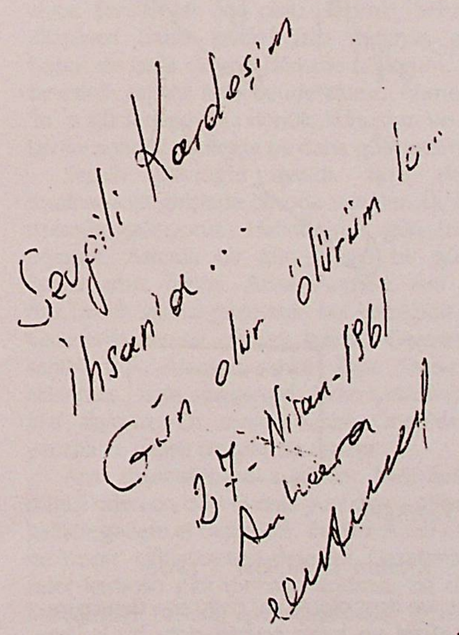

şamının sayfa sayfa değil satır satır bilinmesinde yarar vardır diye düşünüyorum. İlerde Ahmed Arif ve şiiri üzerinde daha ciddi ve kapsamlı çalışmalar yapacak birileri için bunların ciddi birer ipucu olacağına inanıyorum.

Son yıllarda şiir günlerine, imza günlerine, söy-

www.arsiv.org

leyişlere katılan, kendisiyle röportaj yapılabilen, şiirlerini kasete okuyan, daha dost, daha sevecen ve toplum içine karışan bir Ahmed Arif'le anlatacağım yılların Ahmed Arif'i arasında büyük farklar vardır. Neden öyleydi Ahmed Arif ? Neden insanlara kırgın, şüpheci, güvensiz ve gerektiğinde kendisinden beklenmeyecek kadar zalim ve acımasız olan hatta bunları çok kere gizli saklı yapmaya çalışan bir Ahmed Arif. O yıllarda sevdiği beğendiği üç kişi vardı. Cemal Süreya, Muzaffer Erdost ve Cemalettin Ünlü. Bu üçü dışında kimden söz edilse mutlaka bir yanlışını, bir eksiğini bulur ve cümlesini mutlaka aşağlayıcı bir sözcükle bitirirdi. O günlerde belki tanımadığım ama sonradan

AHMED ARİF

HASRETİNDEN PRANGALAR ESKİTTİM

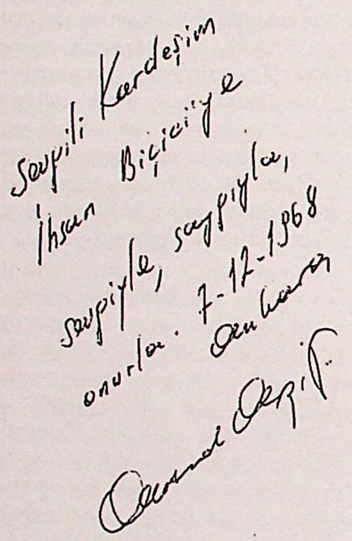

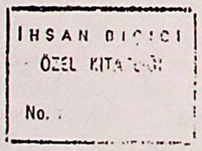

BİLGİ YAYINEVİ

Kitabın 1. Baskısı - 1968

tanıdığım ve dost olduğum, çoğu son derece yetenekli, güzel ve insan sevgisi dolu bu kişilere karşı tavrı ve düşüncesi neden öyleydi. Hala da anlayabilmiş ve çözebilmiş değilim. Örneğin ünü dünyaya yayılmış bir büyük romancımızdan söz edildiği bir gün "Onu ben yetiştirdim, şimdi adam oldu." dediğini unutmam. Yine bir gün ünlü bir şairimizin yeni çıkan bir şiir kitabını almıştım. Kitabı elimde görünce " Kitabın ismini benden çaldı, ama iyi duymadığı için de yanlış yazdı. Bir akşam Karpiç'te (o zamanlar Ulus'ta bulunan ünlü bir gazino) otururken bu da bizim masanın yanında oturuyordu. Ben bir mısra mırıldandım. Bunu duyunca gidip kitabına isim yaptı" dedi.

Öncü Gazetesi'nde çalışmaya başlamadan önce bir kez görmüştüm Ahmed Arif'i. Gerçi şiirlerinin bir kısmını okumuştum. Pazar postasında yayınlanıyordu ara sıra. Bir sonbahar akşamıydı. Yıl 1958 veya 1959 Şahin Cizrelioğlu gelmişti Diyarbakır'dan. Gecenin epey ilerlemiş bir saatinde "Haydi Ahmed Arif'e gidelim" dedi. Gerçekten görmeyi tanışmayı çok istiyordum. Gecenin bu saatinde nasıl bulabiliriz diye sorduğumda "Medeniyet Gazetesinde çalışıyor, bu saatte orda olur." dedi kalkıp gittik. Ahmed Arif'i ilk orda gördüm.Tek başına masaların arasında koşturan, kağıtlara bir şeyler yazıp bunu diğer kağıtlara iliştiren, sanki gelişimizden pek memnun olmamış gibi, asık suratlı telaşlı bir adam. (Gazetede çalışmaya başladıktan sonra bu acelenin ve telaşın nedenlerini anlayacaktım.) Birer sandalye çekip oturduk. Başını hafifçe çevirip kuru bir sesle " Merhaba hoş geldiniz" dedi. Geldiğimize pişman olmuştum. İçimden bu nasıl adam, nasıl şair, nasıl Diyarbakırlı? diye geçirdim. Ama bu hava çok sürmedi. Yazıları mürettiphaneye gönderdikten sonra elindeki işi, ge

HASRETİNDEN PRANGALAR ESKİTTİM

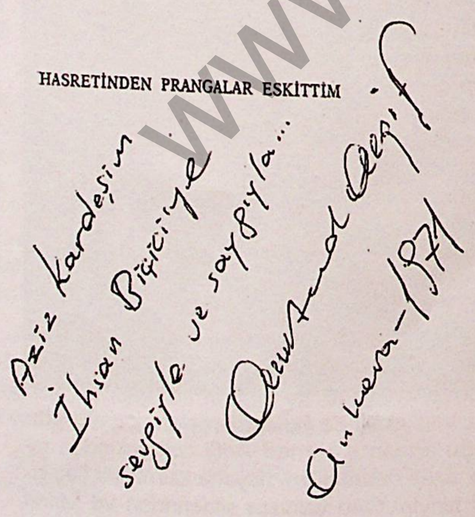

Cem Yayınevi - 1971

cıkmemesi gereken işi zamanında bitirmiş bir insanın rahatlığıyla bu kere sevecen, gözleri gülümseyen bir Ahmed Arif.

Önce Şahin'e yöneldi. Boynuna sarıldı. " Vay benim babam hoş geldin" diyerek kucakladı, yanaklarından öptü . Sonra beni tanıştırdı Şahin. Aynı içtenlikle beni de kucakladı, öptü, hatırımı sordu. Biraz önceki insan gitmiş, bambaşka bir insan gelmişti sanki. (Bu tutum ve davranışını yıllar sonra sık sık görecektim.) Bir süre oturduk. Neler konuştuğumuzu şu anda detaylı olarak hatırlamıyorum.Daha çok Şahin'le konuştular. Diyarbakır'dan Diyarbakırdaki tanıdıklardan söz ettiler. Bana döndü sonra. Ankara'da ne yaptığımı sordu. Şahin söze girip anlattı. Hukuk Fakültesinde öğrenci olduğumu, şiiri çok sevdiğimi, şiir yazdığımı söyledi. Fazla ilgilenir gibi görünmedi. Bir süre sonra ayrıldık; umduğunu, beklediğini yeteri kadar bulamamış bir insanın ezikliği içinde.

Aradan uzun zaman geçti. Zamanla birlikte bir sürü olaylar. Yirmiyedi Mayıs öncesinin fırtınalı günleri. Nihayet 1960 devrimi. Okul bitti. Henüz sıtaja başlamadım. İş arıyorum. Ağustos ayının sonlanıydı. Sezai Yılmaz telefon etti. Emek mahallesinde Diyarbakır öğrenci yurdunda kalıyorum o zaman. Ahmed Arif arıyor, yeni bir gazete çıkacak, bizim de orada çalışmamızı istiyor, dedi. Akşam üzeri Gençlik Parkı'nın Rüzgarlı Sokak'a yakın kapısı önünde buluştuk. Çok sevinçliydim. Hem sevdiğim, istediğim bir iş bulmuştum hel de Ahmed Arif'le birlikte çalışacaktım.

Rüzgarlı Sokak'a gittik. Güneş Matbaacılık binasında Ahmed Arif bizi bekliyor. Öncü Gazetesi'nin hazırlıkları yapılıyor. Gazetenin genel yayın müdürü Altan Öymen, karşı tarafta Kudret Gazetesi'nin bulunduğu binada bir odada çalışıyor. Birlikte onun yanına gittik. Gazetede musahih (düzeltmen) olarak çalışacağız. Ahmed Arif bizleri tanıştırdı. Öymen bu konuda deneyimimiz olup olmadığını sordu, anlattık. Ahmed Arif servis şefimiz olacak, bizler de ona yardımcı olarak çalışacağız. Ahmed Arif ayda sekiz yüz, bizler de dört yüz lira alacağız. Sevincimize diyecek yoktu. (Bunun detaylarını yıllar sonra Altan Öymen, Erol Ülken bizim evimizde yemekteyken Altan Öymen'den dinleyecektim.) Ertesi akşam Öncü'nün prova sayısı çıkacak. Çalışacağımız yeri öğrenip ayrıldık.

Ertesi gün kararlaştırılan saatte Sezai ile buluşarak gazeteye gittik. Henüz bize ait bir çalışma yerimiz yok. Yazı işlerinin bulunduğu bir odada bize verilen bir masada çalışıyoruz. Bir yandan da gelip gidenleri tanımaya çalışıyorum. Ahmed Arif'e sık sık soruyorum. Sanki bambaşka bir alemde gibiyim.Bir yazarı yakından tanımak, sesini duymak, onunla konuşmak sevindirici, onur bir şeydi. Kimler yoktu ki gazetede. Altan Öymen, Aydın Yalçın, Nilüfür Yalçın, Örsan Öymen,Mustafa Ekmekçi, Erdoğan Tokatlı, Erdoğan Tamer, Ülkü Arman, Semih Balcıoğlu, Etem Çalışkan , Öcal Uluç, Hıncal Uluç , Oktay Kurtböke, Ahmet Taner Kışlalı, Güneş Tecelli, Selçuk Altan, Mete Akyol,Oktay Ekşi,Teoman Okaygün, Sungar Taylaner, Erol Ülgen,Mahmut Makal, Fakir Baykurt ve daha ismini şu anda hatırlayamadığım pek çok kimse.Zamanla bir kısmı ayrıldı, yeni gelenler oldu. Müfit Duru, Sermet Çağan, Erdoğan Örtülü, Mustafa Özkan, Emil Galip Sandalcı, Aziz Nesin, Rüştü Şardağ, Kemal Çiftler, Müşerref Hekimoğlu, Ayhan Bilgin, T. Fikret Dinçer, Rasim Tınaz, Okay Göçer, Güngör Göktan, Doğan Özgüden, vs. Öncü ilk çıkmaya başladığı gün çalışmaya başlayan ve kapandığı gün ayrılan bir ben kaldım bir de Erol Ülgen.

Bir kaç gün sonra binanın ikinci katı orta yerde bize bir oda verdiler. Büyükçe bir oda. Aslında oda değil de etrafı camekanla çevrili oda haline getirilmiş bir yer. Burada musahih olarak bizler, gazetenin ressamı Etem Çalışkan ve Karikatürist Semih Balcıoğlu. Herkesin bir masası var. Ahmed Arif o günlerde çok neşeli. Semihle devamlı espriler yapıyorlar. Sonra Etem Çalışkan bu esprileri camları kapadığımız bobin artığı kağıtların üzerine yazıyor, okuyor gülüyoruz. Bazen de Semih bu kağıtların üzerine karikatürler çiziyor. Şenlikli bir oda oldu bizimki. Semih karikatürleri bazan evde çizip getirmiş oluyor. Bazen de orda çiziyor. Dikkatle izliyorum. Birkaç tanesinin orjinali hala bende durur. Ahmed Arif 'in o günlerdeki dışa dönük, konuşkan ve şakacı tavrını sonraki günlerde bir daha görmedim.

Semih Balcıoğlu ayrıldı. Bize de fotorafhanenin girişinde bir oda verdiler. Üç kişi bir masada çalışıyoruz. Haftada bir gün izin yapıyoruz. Aslında bir gün çalışıp bir gün çalışmamamız lazım. Ama Ahmed Arif çok titiz.Tashih servisi gazetenin bel kemiğidir diyor. Gazetenin hatasız çıkması lazım. Gazetenin ilk sahibi İKA Ajansın sahibi Ziya Tansu. Aylıklarımızı, fazla mesaimizi, ikramiyelerimizi tıkır tıkır alıyoruz. En zengin kadro Öncü'de. Heyecanlı ve neşeli bir çalışma ortamı.

Ama uzun sürmedi o günler. Milli Birlik Komitesi'nden on dört üyenin yurt dışına gitmesiyle birlikte gazete el değiştirdi. Bu kez Altan Öymen ve Yalçın çifti gazeteyi devraldı. Gazetenin sekreter kadrosu gibi muhabir kadrosu da değişti. Kısıtlamalar başladı, işten çıkarmalar geldi. Mali sıkıntılar başladı. Aylığımızı muntazam alamıyoruz. Hatta iki üç ayda bir aldığımız oluyor. Ahmed Arif o günlerden sonra daha bir içine kapanık ve kırıcı olmaya başladı. Hiç unutmam bir akşam Mahmut Makal bizim odaya gelmişti. Samimi bir şekilde konuşuyor, bir şeyler an-

www.arsiv.org

latıyordu. Birdenbire, hiç yeri yokken Ahmed Arif ters bir laf söyledi, çek git anlamında. Mahmut Makal şaşırdı. Ben de şaşırmıştım, Mahmut Makal hiçbir şey söylemeden kalkıp gitti. Bir daha da bizim servise uğramadı.

Dış politikayı çok iyi bilirdi. Büyük devletler bir yana, en küçük Afrika ülkesi'nin devlet başkanının, başbakanının hatta dışişleri bakanının adını bilirdi. Bir gün Hindistan'la ilgili bir haberde Nehru'nun ismi geçiyordu. Dönüp bana " bu gazetede Nehru'nun ismini tam olarak ve yanlışsız yazacak bir kişi bulamazsın " demişti. Nehru'nun uzunca ve gerçekten okunması güç bir ismi vardı. Şu anda hatırlayamıyorum. Ahmed Arif' ten öğrenmiştim.

Bir gün yine erken saatlerde iç sayfaların düzeltmelerini yapıyorduk. Üçüncü sayfada genellikle iki üç sütünluk dış haberler yayınlanıyordu. bir haber vardı . Brejnev'in uçağına Avusturya veya Macaristan üzerinden geçerken ateş açılmış. Tek sutunluk bir haber. Düzeltmeyi yapıp bırakttım. Sayfayı düzenleyen gerçekten çok sevdiğim, çok dost bir insandı. Ahmed Arif'e çok saygısı vardı ve onu çok severdi. (Şu anda ismini açıklamak gereğini duymuyorum). Bir süre sonra iç sayfa haberleri gelmeye başladı. Bu kez aynı haber, yani Brejnev'in uçağına ateş açılma haberi daha geniş ve dört sütun üzerinden verilmiş. Ben de o ana kadar Brejnev'in kim olduğunu bilmiyorum. Haberin provasını Ahmed Arif'e gösterip, mükerrer haber verilmiş olduğunu söyledim. Ben hallederim diyerek haberleri masa lambasının altına bıraktı. Biraz sonra mürettiphaneye inerken haberi veren arkadaşa uğradım. Üçüncü sayfa için bir başka haber vermesini söyledim. Teşekkür etti. Daha sonra Ahmet Arif, Erdoğan Tokatlı'ya gidip "sekreteriniz henüz Brejnev'in kim olduğunu bilmiyor, bunlar nasıl sekreter?" diye şikayette bulunmuş. O arkadaş da bizim servise küstü. Yanılmıyorsam bir daha Ahmed Arifle konuşmadı. Bazı günler bizimle hiç konuşmazdı, hatta merhaba bile vermezdi. İşini bitirdiği anda da bir şeyler çıkarıp okurdu. Bazen de tam tersi. Servise geldiğim zaman" Vay benim babam, nasılsın, yemek yedin mi, paran var mı?" diye hal hatır sorar, aşırı ilgi gösterirdi.

Sezai Yılmaz, Ahmed Arif'i Diyarbakır'dan tanırdı. Diyarbakır'da kaldığı süre içinde ona her açıdan destek olmuş biriydi. Ahmed Arif'in bir lafı üzerine küsüp ayrıldı. Tercüman gazetesi dağıtım servisinde çalışmaya başladı. İkinci kez geçirdiği trafik kazasında vefat etti. Şiiri konusunda çok kıskançtı. Başka bir şaire başka bir şiire tahamülü yoktu. O günlerde Yeni Dergi çıkıyordu. Neden bu dergiye şiir göndermediğini sordum. S.B' ın şiirine de aynı parayı veriyorlar, benim şiirime de. Ben o dergiye şiir gönderir miyim? dedi.

Biz yine ikimiz yalnız çalışıyoruz. Bir ara birşeyler yazıyorken dönüp bana " Bak, halk ne güzel şeyler söylüyor. 'Çıkayım dağlara da kurt yesin beni.' Biz, sittin sene düşünsek bu kadar rahat söylemiyoruz." demişti. Çok konuşmazdı. Bazen çok önemli bulduğumuz bir konuda kendisinden bir şey öğrenmek isterseniz, iki kelime ile geçiştirirdi. Bazen uzun süre konuşur, bir şeyler anlatırdı. Kendi hayatından, yaşantısından hele hele şiirlerini nasıl yazdığından hiç söz etmezdi.

Bir gece geç saatlerde son provaları da bitirdik. Birden kendisi konuşmaya başladı. Gördüğü işkenceyi bütün ayrıntılarıyla anlatıyordu: Hayalarıma bağlanan kordonu boynundan geçirip arkadan ellerine bağladıklarını, sırtına copla vurdukça kamışından kan fışkırdığını, bayılıp yere düştükten sonra su dökülüp ayılttıktan sonra tekrar tekrar dövdüklerini... O güne kadar işkence gören birini tanımamış ve bunları dinlememiştim. Dayanamadım. Ağlaya ağlaya odadan çıkıp müretiphaneye indim. O günden sonra onun hareketlerini daha başka bir türlü değerlendirmeye çalıştım. Yaşadığı olaylar nedeniyle mi insanlara bu kadar güvensiz ve kuşkuluydu.Kendisine gereken yer ve değer (o günlerde henüz kitabı yayınlanmamış ve şiirleri bu kadar geniş bir kitle tarafından bilinmiyordu.) verilmediğine inandığı için mi insanlara, özellikle çevresine karşı bu kadar acımasız ve kırıcıydı, bilemiyorum. Son zamanlarda şiir günlerine imza günlerine katılırken, o zaman kendisini bir Diyarbakır gecesine götürmek için ne kadar yalvarmış ve zorluklar çekmiştim.

İki yılı birlikte geçirdik. Müşerref Hekimoğlu ve Kuvvet Başarır çifti gazeteyi devraldıklarından çok kısa bir süre sonra Ahmed Arif, Öncü'den ayrıldı. Sayın Hekimoğlu sanıyorum yanlış hatırlıyor. Kıramer matbaasına taşındığımız zaman Ahmed Arif Öncü Gazetesi'nden ayrılmıştı. Düzeltme servisinde ben tekçalışıyordum. Sonradan bana yardımcı olarak Hüsamettin Ünsal çalışmaya başladı.

Ahmed Arif'le ilgili anılar bu kadarla bitmiyor. Bir derginin kısıtlı sayfalarına sığmayacak kadar çok. Hepsi yazılmaya kalksa bir kitap olacak kadar çok. Hepsini yazabilir miyim? Belki yıllar sonra. Belki de sadece notlar halinde kalacak. Unutulup gidecek. Gerçeklere de, yanlışlara , da eksiklere de çok sevecen bakabilecek miyiz? Hoşumuza gitmese bile şiirine duyduğumuz saygıyı, onlardan çok farklı bir yaşam kesitine, beklemediğimiz davranışlara da duyabilecek miyiz? Belki o zaman bir takım şeyleri daha doğru olarak yerli yerine oturtabileceğiz. Dağ gibi şiirlerin yanında dağ gibi yaşam beklemeye hakkımız yok elbette. Onu sevgiyle, saygıyla selamlıyor ve yazımı çok sevdiğim bir şiirinin son dizeleriyle bitiriyorum.

Bakmayın saksıda boy verdiğine
Kökü Altındağ 'da, İncesu dadır.

AHMED ARİF

CEMAL SÜREYA

« Bir Şair: Ahmed Arif
Toplar dağların rüzgarlarını
Dağıtır çocuklara erken.»

(...) Ahmed Arifin Türk şiirinde zaten öteden beri sağlamış bulunduğu yer , okurun gözünde de metamatik bir kesinlik kazandı. Sanırım ,bu yer ,bundan sonra en az tartışılır yerlerden biri olarak kalacaktır. Şuyaşadığımız günler sarsıntılı karmaşalı günler. Çok hareketli günler. Ama bu arada fikir ve sanat hayatımızda yerleşik değerleri ile yeni değerler arasında yerleşik değerlerin kendi içinde, yeni bir trafik doğmuş bulunuyor. Şimdiye dek şu yönden bakılmış değerlere şimdi bir de bu yönden bakılmakta, dayanıksız değerler ufalanmakta, silinmekte, çok şeyin hesabı görülmektedir. Ayrıca sağlam değerler yerlerini bulmaktadır, ya da bulmaları için pek bir şey kalmamaktadır. Bunun için, iyidir, diyorum, bu sarsıntı, bu karmaşa. Daha önce, şairler arası bir «pazarı» olan Ahmed Arif de bu arada bu durumda fırlayıp okura uzanmak olanağını buldu, ya da gereğini duydu.

Ahmet Arif 1927 de doğdu. Diyarbakırlı. İlk şiirleri 1948-1951 yılları arasında bir iki dergide göründü. O günlerde kendisi Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde, felsefe bölümünde, öğrenciydi. Sonra tutuklandı. İlk şiirlerini ortaya çıkardığı sıralarda Orhan Veli ve arkadaşları şiire iyice hakim görünüyorlardı. Garip dönemi bitmiş Sabahattin Eyüboğlu 'nun deyimiyle «halk olarak sanat» ın dolaylarında dolaşmaya başlanmıştı. Bütün gençler, bütün yeni yetmeler Orhan Veli'ye, Oktay Rıfat'a, Melih Cevdet Anday'a öykünüyordu. Sanki şiir yalnız onların yazdığıydı; onların yazdığından başka şiir olmazdı sanki. Gençlerin bu bilinçsiz tutumu şiirimize zararlı olmuştur. Ama genç sanatçıların çoğu böyle olmakla birlikte aralarında kendi çıkış noktalarını geliştirmeye çalışan Orhan Veli ve arkadaşlarına pek kulak asmayan kimseler de yok değildi.Ahmed Arif 'i de bunlardan biri olarak görüyoruz. İlk şiirinde bile, Garip'le gelen şiirin içeriğine aldırmamıştır. Önerilmekte olan ve bir çeşit şiirsiz şiir diyebileceğimiz· hareketi umursamadan kendi doğrultusunda çalışan bir kaç şairden biri de odur.

Ahmed Arif'in şiiri bir bakıma Nazım Hikmet çizgisinde, daha doğrusu Nazım Hikmet'in de bulunduğu çizgide gelişmiştir. Ama iki şair arasında büyük ayrılıklar var. Nazım Hikmet şehirlerin şairidir. Ovadan seslenir insanlara, büyük düzlüklerden. Ovadan akan «büyük ve bereketli bir ırmak» gibidir. Uygardır. Ahmed Arif ise dağları söylüyor. Uyrukluk tanımayan yaşsız dağları, «asi» dağları. Uzun ve tek bir ağıt gibidir onun şiiri. «Daha deniz görmemiş» çocuklara adanmıştır. Kurdun kuşun arasında, yaban çiçekleri arasında söylenmiştir,bir hançer kabzasına işlenmiştir. Ama o ağıtta , bir yerde, birden bire bir zafer şarkısına dönüşecekmiş gibi bir umut (bir sanrı, daha doğrusu bir hırs), keskin bir parıltı vardır. Türkü söyleyerek çarpışan, yaralıykende arkadaşları için tarih özeti çıkaran buna felsefe ve inanç katmayı ihmal etmeyen birgerillanın şiiridir. Karşı koymaktan çok, boyun eğmeyen bir doğa içinde. Büyük zenginliği ilkel bir katkısızlık olan atıcı, avcı bir doğa içinde.

1959 -1962 yılları arasında Ankara 'daydım. Muzaffer Erdost tanıştırmıştı bizi. Hemen dost olmuştuk. O sıra, Muzaffer Erdost Ulus Gazetesinin basımevi müdürüydü. Ahmed Arif de Medeniyet Gazetesinde çalışıyordu. Haftanın üç-dört günü beraberdik. Daha doğrusu üç dört gecesi. Ben, geceye doğru, saat 11-12 sıralarında Ulus gazetesine giderdim. O ara, kendi gazetesini erkenden bağlamış bulunan Ahmed Arif de oraya gelmiş olurdu. Muzafferin odasında oturur, sabaha kadar konuşurduk. Nelerden konuşurduk? Her şeyden. Sabahleyin, yürüye yürüye Kızılaya kadar gidilir, orada ayrılınırdı. Yaz kış hep böyle. Bu sıkı ilişki birbirimizi iyice tanımamıza yetti.

www.arsivakurd.org

Her şairin konuşma tarzıyla (hatta yüzüyle) şiiri arasında bir yakınlık bir benzerlik vardır muhakkak; ama konuşmasıyla şiiri arasında bu kadar bir özdeşlik bulunan bir şaire ilk kez Ahmed Arif'te rastlıyordum. Onun şiiri, konuşmasından alınmış her hangi bir parça gibidir; konuşması ise, şiirinin her yöne doğru bir devamı gibi. Bir bakıma «oral» (ağıza ilişkin) bir şiirdir onun ki. Bizde oral şiirin tuhaf bir kaderi vardır: bu şiirde, genellikle, ya kuru bir söylevciliğe düşülür, yada harcı alem duyguların tek düze evrenine. Daha doğrusu, nedense şimdiye kadar genellikle böyle ol-

Oğsum, dünyanın en güzel güvercini... En güçlü silâhı"

muştur. Bu, sözün yakışığı uğruna, şiirin elden çıkarılması, harcanmasıdır. Ahmed Arifin şiirinde böyle bir sakınca yoktur. Hiç bir zaman söyleve düşmez. Bir duygu sağnağı, imgeler halinde, sıra sıra mısraları kurar. Ana düşünce dipte herzaman belirli, ama sakin durur; çoğalır, büyür belki ama kalın bir damar halinde hep dipte durur. Ahmed Arif, kendi şiirine en uygun yapıyı ve mısra düzenini bulmuş bir şairdir. Anlatımıyla, şiirinin özü arasında özdeşlik vardır. Türkçede destan türünün en ilginç deneylerini yapmıştır. En ilginç çıkışını desek daha yerinde olacak. Bir yalçınlığı koyuyor şiirine Ahmed Arif, bir graniti. O yalçınlıktan, birden, sınır köylerine iniyor; «tavukları birbirine karışan» insanları anlatıyor. Bu birdenbirelik onu kekre diye bileceğimiz bir lirizme ulaştırıyor. Ya da tersi oluyor. Eksiksiz bir silah koleksiyonun arasından görüşmecisinin yolladığı taze soğan demetini görüyorsunuz. Ahmed Arif, Doğu Anadolu 'nun, sınır boylarının yersel görüntüleri içinde oraların türkülerini kalkındırıyor, bütün Anadolu türkülerine ulaştırıyor onları, büyütüyor, besliyor; ama boğulmuyor onların, arasında. Doğu anadolu insanın müthiş mazemesini korkusuz bir lirizm içinde önünüze yığıyor. Sonra bütün Anadolu insanına doğru yayıyor onu. Pir Sultan Abdal'ı Urfalı Nazifi Köroğlu'na Bedrettin'e götürüyor. Büyük bir sevgiye, bir umuda çağırıyor Anadolu insanını: Gözlerinden öperek, çıldırasıya severek.Evet, halk türkülerinden yararlanıyor. Ahmed Arif yalnız, halk kaynağının, edebiyat için, şiir için türkülerden öte daha bir sürü olanak taşıdığını, hatta öbür halk kaynakları içinde türkülerin o kadar da büyük bir ağırlık taşımadığını iyi biliyor. Bu yanıyla halk kaynağına eğildiklerini sanan başka şairlerden ayrılıyor. Onlar gibi sadece türkülere yaslanmıyor. Özellikle destan türü için vazgeçilmez olan tavrı ta temelden takınıyor. Çalışmalarını ona göre yapıyor.

Ahmed Arif kendi şiirine en uygun yapıyı ve mısra düzenini getirmiştir dedik. Bir de, Paul Eluard için söylenmiş bir sözün onun şiirine de uyduğunu söyleyelim: Paul Eluard'ın şiiri imgenin tutsağı değildir, gerçeküstücü döneminde de ondan sonra ki dönemde de, temelinde yatan ana öğe, mısraların kısalığı, kuruluş tarzı ve bunların bir birleriyle bağlanma biçimi sayesinde ipuçları hiçbir zaman saklanmamıştır. Ahmed Arif' te de öyle.İmge, çıplaklığın çarpıcılığını taşır; düşünce, vurucu özelliğini ilk anda kullanır. «Hasretinden Prangalar Eskittim» de bunun bir çok örneğini göüyoruz. Sonra imge onda sınırlı bir öğe değil. Bir bakıma şiirin kendisi bütünü. Öyle ki bütünüyle vardır onun şiiri. Kelimeler ilişkin oldukları kavramları aşan ve daha geniş durumları kavrayan bir nitelik gösteriyor. Şiirin bütünü içinde kullanılmış bazı düz sözler inanılmaz bir çarpıcılık, bir imge yeteneği kazanmaktadır, Ahmed Arif 'te. Öte yandan şiirin içinde birer ikişer kelimelik mısralar halinde akan bu sözler biçim yönündende önem kazanmaktadır. Öyleki kendiliğinden doğan ve yalnız Ahmed Arife özgü gizli bir aruz gibi bu sözlerden bütün şiire bir müzik yayılmakta, ya da bütün şiir çeki düzenini onlarla bulmaktadır.

Sözgelimi, Otuzüç Kurşun da:

Yakışıklı
Hafif
İyi suvari
Mısralarını;
yine aynı şiirde
ve karaca sürüsü
Keklik takımı ...

mısralarının böyle bir işlevi vardır.

Bu, Mayakovski'nin ritm elde etmek için yaptığı biçim çalışmalarını akla getiriyorsa da aslında bu noktada iki şairin tutumlarını birbirlerine karıştırmamak gerekir. Mayakovski için ritm, bir yerde herşeydir; "Şiirin temel gücünü" ritimde bulur o; bir endüstriye ben-

zettiği şiir için ritim manyetik gücü yada elektriklenmeyi temsil eder. Ahmed Arif için ise ritm sadece bir olanak olarak önemlidir. Ama aralarındaki asıl ayrım şurda sanırım: Mayakovski de ritm, bir bakıma, şiirin dışında bir yerdedir, anonim bir tekniktir. Bunun için sık sık düşey ya da yatay ses benzerliklerine, bağdaşımlarına baş vurur. Daha özetlersek: Mayakovski ritmi seste aramaktadır. Ahmed Arif ise sözde arar. Bunun için onun şiiri bir noktada «oral» niteliğini bırakır, çok ötelere gider. Bu yanıyla çağdaş şiirin en yeni yönsemelerine karışır. Özellikle imge konusunda yaptığı sıçrama onu bugünkü şiiri hazırlayanlardan biri yapmıştır. Zaten bir çok şairin onun etkisinden geçmesi de bunu gösteriyor. Sadece bu bakımdan bile «Hasretinden Prangalar Eskittim», geç kalmış bir kitap değildir. Bir de şu bakımdan geç kalmış bir yapıt değildir «Hasretinden Prangalar Eskittim » : Yaşsız bir şiirdir. Ahmed Arif'in şiiri. Günün değil, çağın değil, çağların «aktüalite»siyle doludur.«Künyesi çizileli » kim bilir kaç yıldız uçmuştur.Dirsek teması içinde bulunduğu köylülerin, yürüyerek gezdiği kasabaların arasından tarihi kalın çizgilerle görmeyi sever. Tarihi ve uygarlığı. Yalnız,« Diyarbekir Kalesinden notlar ve Adiloş Bebenin Ninisi » nde daha güncel bir tavır var. Otuz üç kurşunda da biraz öyle. Bir yerde tarihten önce yaşamış bir ozan konuşuyor sanırsınız, başka bir yerde en genç kuşağın bir verimi karşısında gibisinizdir. Bu bakımdan elli yıl sonra da yayımlansaydı aynı ilgiyi görecek, sevilecekti bence.

Hollanda'ya gittiğimde orada Van Gogh 'un sarılarının kaynağını bulmuş ve daha çok sevmeye başlamıştım. Van Gogh 'un resimlerindeki sarıları. Çünkü Hollanda daki coğrafyanın, yer yüzü şekillerinin, bitkisel örtünün sarıları Van Gogh'u biçimde somutlamış ve bir yere oturtmuştu. Onun çalışmasını gözümde daha da büyütmüştü. Doğal verilerle yaratıcı çalışma arasındaki böyle bir ilişki sanat yapıtının değerini artırıyor. Sanat yapıtı gerçeğin asalağı olmamalıdır; ama bütün bütüne de ondan kopmamalıdır, ondan kopmayışın kanıtlarını taşımalıdır.

Aynı, şekilde Erzurum toprağını gördükten, Doğu Anadoludaki yeryüzü şekillerini , iyice dolaşıp içime sindirdikten sonra Aşık Veysel'in sesine daha çok tutuldum. Van Gogh'un sarıları Hollanda toprağının baskın renklerini taşıyor, bir yerde onlara katkıda bulunuyordu onların arasında açılmış çılgın sarılı çiçekler gibiydi. Aşık Veysel'in sesinde de Doğu Anadolu toprağının rengi, kıvamı, taşıl niteliği, köy evlerinin içinden geçen arklar, yüzükoyun yatarak su içen delikanlılar, genç kızlar vardı. Ahmed Arif'in şiirinde de şiirini yaparken kulandığı araçlarda da anlattığı yerlerin yapıtına koyduğu hayatın çok tutarlı bir bileşkesini görüyorum. Özellikle destan türünde bunun nice önemli olduğunu anlıyorum Ahmed Arif'i okurken.

Cesareti söylüyorAhmet Arif. Yiğitliği

Bir pınar gibi, bir yer altı suyu gibi, bir tipi gibi.

"Dostuna yarasını gösterir gibi"

Yücelerle yıllanmış katar katar karın içinde yürüyor yalın ayak ve ayakları yanarak...

Papirüs Sayı 31 Ocak 1969

DÜŞMEYEN SEVDAM

Çığ gibi düştü
kor gibi yüreğe sevdam
sen bir ceylanken içimde
vuruldu şakağım
düştü kollarım
(Dağların doruğundaki güneş gibi
doruktaydı sevdam)
Bir güvercin uçtu bahar bahçemden
oy kurban
uçmadı sevdam
sabahın pembesine
al bir damla düştü
bir haberci
yürekle beyin arasında
mekik dokuyordu
neyleyeyim ben sedasız sesi
kulakta örsü dövmeyen narayı
yüreksiz sevdayı

sabahın pembesi yarılıyordu
haberci devam ediyordu
kana kaynaşıktır komşudur
alışıktır kızıla sevdam
kansız sevda olur mu
oy kurban

vuruldu şakağım
düştü kollarım
düşmedi sevdam
yürek cehennemde çırpınırken
dağların doruğundan
ovalara selam durdu sevdam

Ahmet ÖZER

www.arsivalti.com

HASRETİNDEN PRANGALAR

GÜLTEN AKIN

Ahmet Arif'in şiirine, umudun , inceliğin, korkusuzluğun şiiri demişler. Ekleyeceğim: Onun şiiri, onurun ve alçak gönüllüğün, derinliğin ve yalınlığın bile şiiridir. Bu özellikler sonradan edinilmiş değil, doğumlunun geleneksel özellikleridir. Akıl ve yürek bir olmuştur. Hayat, acı, umutlu deneylerini sermiştir. O şiirler yazılmıştır.

"Haberin var mı taş duvar? / demir kapı, kör pencere, / yastığım, ranzam, zincirim, / uğruna ölümlere gidip geldiğim, / zulamdaki mahzun resim, / haberin var mı? / görüşmecim, yeşil soğan göndermiş, / karanfil kokuyor cıgaram, / dağlarına bahar gelmiş memleketimin..."

Şiirde haberi verilen olay nedir? "Dağlarına bahar gelmiş memleketimin." Görünüşte ozan, şiiri bu son dizeyi söylemek için yazmış. Ama biz o dizeyi biriktiren öteki sekiz yalın dizeden bir koca dıram çıkarıyoruz.

Bir ağır hükümlü, yalnızlığı yüzünden nesnelerle söyleşir. Taş duvarla, demir kapıyla, kör pencereyle. Bu nesneler onu çevreleyen nesnelerdir. Duvarın ayırıcı görevine karşılık, kapının pencerenin birleştirici görevi de vardır. Ama, mahpusluk bir sıkıyönetimdir. Yok sayar dışa açılmayı. Pencere, kapı duvar aynı sıraya dizilirler. Duvar taş, kapı demir, pencere kördür. Çünkü yazar öfkesini kendinden uzak tutararak, kötü niteliyerek açıklar. Yastık, ranza, zincir ise "benim" dir. "Yastığım", "ranzam" dedikten sonra, "zincirim" de der. Zincir kötü nitelenecek bir nesne olmaktan çıkmıştır. Uzun süre beraber olunduğu, alışıldığı belirlenir. Bunlara bir de "zulamdaki mahzun resim" katılır. "haberin varmı" sorusu, bir sevinci anlatır. Mapus, yalnızlığın bir parçası, hatta kendisinin bir parçası olan nesnelerin dışına çıkar bu soruyla. Bu bir dostluk anlatımından çok bir baş kaldırma bir karşısına geçmedir. Bir sıçrama olur. Kapı, kör pencere mahzun resimden, "yeşil soğan", "karanfil kokan cığara" ya, bıkkınlık, yerini umuda ilgiye bırakır soğanın yeşil rengi, karanfil kokusu, dışarıyla bağlantı kurdurmuştur. "görüşmecim" de, yeşil renk ve karanfil kokusu ile birlikte karşı ağırlıktadır. Denge bu yüzden, umuda ilgiye doğru bozulur. "Dağlarına bahar gelmiş memleketimin"

Şiirde yaşayan kişi ozanın kendisi de olabilir.O zaman "uğruna ölümlere gidip geldiğim / Zulamdaki mahzun resim." Bir sevgiliden çok, inancın simgesi bir resimdir.« Karanfil" , aşk içinde, inanç için de kullunılan bir simgedir.O yüzden sır vermez bir sözcüktür burda. "Ölümlere gidip gelmek" ise aşk yüzünden de, olabilir.O da sır vermez.Ancak kitaptaki şiirleri düşünülürse , ozan burada da hem aşkı, hem inancı birlikte ansıtmak istiyor olabilir.Ayrıca, kendisini aşk yüzünden mapus olmuşun yerinde düşünebilir.

KARANFİL SOKAĞI

Anlam bakımından ikili bir gelişmeyi izleriz bu şiirde "Kar altındadır" bir somut olguyu bildirdiği gibi , bir simgedir de. Doğal ve toplumsal iklim elbette rastlansal olarak eşdeş görülmekterdir. Bu eşdeşlik ozana şiir yazma itkisi verdiği gibi, şiiride güçlendirmektedir.

Ozan: "Tütün, pamuk, buğday ovaları, çeltikler / Vatanım boyluboyunca kar altındadır" derken, simgesel ve toplumsal anlatımı başlatır. Şiire bu dizelerle başlaması olayı yedi iklim, beş kıtaya, tekmil ufuklara yayması, onun asıl amacının toplumsal anlamı geliştirmek olduğunu baştan gösterir. Ozan, günü ve geçmişi ardarda anlatır. Toplumsal inanç nasıl gelişmiş? şarkılarla, resimlerle, Lorca ve Pierre Curie ile, yani bilimle, gözlemle. Bugünde döğüşenler vardır. Ama, hepsi kar altındadır şimdi. Ozan, şiirinin sonuna doğru çevreyi daraltır, zamanı iyice yaklaştırır. "Gecekondularda hava bulanık puslu / Altındağ gökleri kümülüslü" Ama "Hatıp Çayı"nın ikiye ayırdığı öte yüzünde "Karanfil Sokağı"nda güneş açmıştır. "Hikmetinden sual olunmaz" demek ister insan ilk bakışta. Ortada bir çelişki var görülür. "Altındağ" da açmalıydı güneş. Ama ozan "Mucip sebep" ve "Kâfi delil" vardır der.

Bu mucip sebep ve kafi delil açıklanmadığı gibi görülen çelişkinin yok sayılması inandırıcı olmamıştır.

YALNIZ DEĞİLİZ

Uzun ve karanlık gecede, ölüme bir soluk kala, zındanda yatarken geliştirilen umuttur. Nasıl gelişir, nasıl yetişir bir buz tutmuş toprakta umut. Düş kurar ozan. Düşünür. Mapusluk, düşünmeye, düş kurmaya engel değil. O zaman dört duvar arasından çıkar. Çokurova ya gider. Fabrikalara, tarlalara varır. Pirinçin, pamuğun, tütünün serüvenini izler. Pirinçte, minicik bir aşiret kızıyla dost olur. Pamukta bışkın bir delikanlıyla "Dostuna yarasını gösterir gibi, / bir salkın söğüde su verir gibi / Öyle içten, / Öyle derin," der ozan. İlk nefeste hızır gibi yetişen kız saçı tütünse, "İncecik ak kağıtlara sarılır." gelir. "Dostun susan dudağına" kendini vererek, yoksul tütün işçilerini andırır.

UY HAVAR

"Şahmurat suyu kan akar/ Ve ben şairim/ Namus işçisiyim yani/ Yürek işçisi/ Korkusuz, pazarlıksız kül elenmemiş."

Öyleyse, yakalamalı konusunu ve yazmalı ozan. Ama nerde

"Ne salkım bir bakış/ Resmin çekeyim / Ne kansız bir rüzgar./ Mısra dökeyim." Olmaz, yapamaz. Çünkü : "Oy sevmişem ben seni" yaptırmazlar. Yaygınlar, kahpe fakları, suyu zehir bıçaklar ortasında, cellât nişangâhlar arasında olma neden? Bunun cevapı "Oy sevmişem ben seni."

"Ve sen daha demincek/ Yıllar da geçse demincek,/ Bıçaklanmış dal gibi ayrı düştüğüm/ ömrümün sebebi,ustam, sevgilim,/ Yaran derine gitmiş,/ fitil tutmaz bilirim.» diğerek ozan, sevgili ile uğruna baş koyanın durumu arasında bir parelellik çizer...«Ama hesap dağlarladır,/ Umut dağlarla.»

Uzay çağı, atom fiziğine karşın, kıl çorap, ham çarıklada olsa, "Bu bizi biz eden" amansız sevda için, dayanılacaktır.

"Deey, dağları un eder Ferhadın gürzü."

Ozan, bu inancın, bu kendine güvenin insanı sabırsızlığa, aceleciliğe ittiğini anlatır. "Benim de boş yanım hançer yalımı/ Ve zulamda ter içinde asi/ He desem koparacak dizginlerini."

HASRETİNDEN PIRANĞALAR ESKİTTİM

Kitabın ilk şiiri olmalı. Ozan, kendine dünyayı hem dar hem var eden "Yokluğun, Cehenemin öbür adıdır." Sonsuz sevdasını anlatır. Bu sevdır, şiirlerin de sebebi. Bir hoş, bir garib sevda. Uyutmayan, durdurmayan, dalıp dalıp gitmelerine sebeb saklaması, söylenesi bir sevda.

« Seni bağırabilsem seni/ Dipsiz kuyulara,/ akan yıldıza/ bir kibrit çöpüne varana/ okyanosun en ıssız dalgasına/ düşmüş bir kirbit çöpüne.»

Ozan, nesnelerle konuşmaya alışık. Yalnız büyüyen çocuklar gibi.Bir de bu konuşma isteği , dünyda bir kirbit çöpüne varıcaya dek her şeyi önemseme gerektiğini düşünmesinden geliyor.

DİYARBEKİR KALESİNDEN NOTLAR VE ADİLOŞ BEBENİN NİNNİSİ

Öncekilerle hem, ilintili, hem değil.Şiiri yazdıran neden aynı.Ozan bir afat sevmiştir.Ölesiye. Kara ferman çıkmıştır yollara. Bunun belası bir kendine olsa.Önceki şiirlerde ,seve seve katlanılan bu bela söylenmiştir. Ama bir varki, bacıdır, anadır , hele hele Adiloş Bebe diye bir yeğendir, belanın payını suçsuz sebebsiz omuzlayacakardır.Ve Adiloş Bebe doğarken kaderini birlikte getirir.

«Bunlar, engerekler ve çiyanlardır, / Bunlar,aşımıza ekmeğimize / Göz koyanlardır. / Tanı bunları. / Tanı da büyü.»

Ozan, künyesine kazılmış namusla, ağulardan süzülmüş sabırı Adiloş bebelere doğum hediyesi diye sunuyor.

OTUZÜÇ KURŞUN

Karşıyaka köyleriyle kan hısımlığı olan, kız alıp veren, sınır köylerinden birinde, sınırı geçti diye öldürülen otuzüç kişinin öyküsü. Ozan bu acı olayı, şiirinden hiç yitirmeden, tersine, olayın gücünüde üstüne ekleyerek anlatmış.

Ahmet Arifin şiiri baştan sona somut gerçeklere dayanan bir şiir. zor bir şiir .Ama tek birkez kekelemeden ,tek bir kez biçim sıkıntısı, dil, anlatı sıkıntısı çekmeden , benzetmelerin imgelerin en özgürünü bula kulana yazmış. Benzersiz bir ozan.

www.sivakurdi.org

"DOLU YÜREĞİN HINCI" BİR OZAN AHMED ARİF

FİKRET OTYAM

Yıllar yılı, dağ bayır dolaşıp derlediğim kutular dolusu halk türküleri ses bantlarından birinin listesinde "15-210 Ahmed Arif: Bende bu dünyaya geldim geleli ve Ahmed Arif'in kendi sesinden şiirleri" yazılıdır.

Kutular dolusu türkü bandlarının arasında, Ahmed'in kendine has deyişle "Bende dünyaya geldim geleli" türküsünün hemen ardından, sanki halkın yüreğinden fışkırmış şiirler vardır, Ahmed'in kendi sesiyle .

Ahmed Arif'in şiirleri soylu halk türküleri ağıtları gibi, arı, keskin, acı ve namusludur. Bunları, yani Ahmed'in şiirlerini, dinleyenlere bakmışımdır. Köyde, odalarda, obalarda en ufak bir yadırgama görmemişimdir. Halk iyi bir türkü dinlermiş gibi kendi sesini, kendi acı burukluğunu, zaman zaman çaresizliğini zaman zaman yaşama sevincini, karşı koyma ve dayatma gücünü, o soylu umudu bulmada bu şiirlerde. Onun için işçisiyle, köylüsüyle halk asla yadırgamaz Ahmed'i.

Evine gelen aksaçlı, başından kaç kez sürgünler, iskanlar, çeşitli belalar geçmiş Doğulu milletvekili bantları dinlerken birden « dur » demişti. Ona bir türkü dinletmek istiyordum.« dur hele » Durmuştum.

Makinada Ahmed 'in şiiri bitince bir daha yine tekrar ettirdi. Gördüm ki koca adam usul usul ağlıyor. Unutamam bunu.

Aynı şey, Roma da, Budapeşte de Sofya da da oldu. Türkçe bilinler, bilmeyenler, anlanyanlar anlamayanlar tam deyimiyle "çarpılıyor ve tarifsiz bir has" duyuyorlardı. Bu şiirleri dilerken. Tek kelime dilimizi bilmeyen Willim Saroyan ile Kostantin Simonofta bu hazır duyanlar arasında.

Ahmed bir başka okur şiirlerini onu dinlediğim zaman kitapta okurken anladığım "haz" dan çok daha öte duyular içine girerim. Ondan gayrı birinden dinlediğim zaman ise hep "ama berbat okuyor" diye kızarım içimde. Şivesinden mi kendine has uzatmalarda, vurgulardan mı bilemem. Bildiğim... bir şey varsa şiiri onun kadar "duyan» ve duyuran birine bugüne kadar rastlamadığımdır.

Bir gece Sivas'ın köylerinden gelen bir halk ozanı Ahmed'in okuduğu "Leylim Leylim"e sazla eşlik ediyordu. Ahmed "kırk düğme» yeleğini hafiften çözmüş şiirini gürül gürül okuyordu. Halk ozanı, sazına abanmış dokunuyordu sarı tellere. Hepimiz bi-hoş olmuştuk. Halk ozanı, dayanamadı o biçimli başını küt küt diye duvara vurmaya başladı. Şaşırmıştık. Ahmed, daha bir işten başladı kaldığı yerden. Aşık Feyzzullah Çınar, belki de ömrümde en güzel tezeneyi o gece vurdu sazın döşüne. Şiirden çarpılıp da başını duvara vurduktan sonra.

Konuklar gittikten sonra bikez daha düşündüm. Ahmed'in şiirleri ile halkın yaşantısı arasındaki ilişkileri, duygu benzerliğinin, acı gerçeği.

Halkın köylüsünün kentlisinin okumuşunun okumamışın bu şiirlerden neden böylesine etkilendiğini düşündüm. Ahmed halkın kendisidir, sesidir, yüreğidir, hasretidir.Evet ezilen horlanan yıllar yılı kurşunlanan parçalalan talan edilen, ama yine de ayakta duran iyi ve umutlu günler düşleyen halkında kendisidir Ahmed.

Ahmed Arif yıllar öncesi, Diyarbakır da bir dergiye gönderdiği yazılardan tanıdım ilki, korkusuz, zehir zemberek yazılardı. Bunlar sonra Ankara'da "Adiloş Bebenin Ninnisi"ni ve "33 Kurşun" destanını kendisinden dinlediğim an sarsılmaz bir dostluk kuruldu aramızda. O gün bu gündür, Ahmedin kendisi yaşantımızın bir parçası oldu. Üç bebem, Ahmedin şiirleriyle büyüdü. Ahmed evde çocuklar katında ne "amca" dır, ne de "dayı". Bebelerin ona "Ahmed Arif" derler salt.Bebelerle "bebe" Arifler le "arif" tir Ahmed. Ve beblerle oynaşır, şakalaşırken öyle mutludur ki dünyada bir benzeri zor bulunur bu halin...

Ben burada Ahmed'in şiirini, sanatını anlatmıyorum, bu canım şiirleri yazan bir kardeşimi bir can dostumu anlatmak istiyorum.

Ne bileyim, belki kızar belki gönül kor, belki katılmaz ama, bencileyin Ahmed'in şiirleri bir çeşit "LSD" dir sanki. İnsanı öyle çarpar...

Doğu'ludur. Ahmed Arif ve bundan onur duyar. Doğu Anadolu insanlarında apaçık görülen mertlik, sertlik gönlü yücelik, birleşir, kaynaşır ve sel gibi şiirine katılır. Doğduğu topraklara ve o toprakların halkına, yiğit ve namuslu insanlara yürekten vurgundur Ahmed Arif. O 'nun asıl mesleği vatanseverliktir. Bunda ustadır da ve der ki:

"Biz ki ustasıyız vatan sevmenin
Umut saklımızda ölümsüz bayrak
Kırmızı, kırmızı
Dalga dalgadır."

"Namuslu ve yoksul halk" a yüreğini olanca sevdasıyla vurgundur dedik. Halkla soluk almak, her an bu namuslu ve yiğit halkı yaşamak duymak ve bu halka onurlu, mutlu bir gelecek düşünmek, Hazırlamak kolay olmamıştır, olmuyor da...

Ahmed Arif çatal yürekli bir devrimcidir. Ve de ustura gibi keskin. Yaşayan ozanlar içinde apayrı bir sestir. Gerçek bir halkçıdır, Sözüyle, sohbetiyle, yazısıyla, şiiriyle ve yaşantısıyla.

Benim gibi çok yakın bir iki dostundan başka kimse bilmez ama çilelerin acıların en korkuncunu çekmiştir. İşkence dehlizlerinde, zindanlarda geçmiştir en güzel baharları. Zincire vurulmuştur. Ve hasretinden prangalar eskitmiştir. Öyle işkencelere katlanmıştır ki bunun hikayesini dinleyecek çok kimsenin dudağı uçuklar... Ölümü göze almış ama arkadaşlarına, inancına, insanlığa ihanet etmemiştir... Çıldırması için "dört yanı puşt zulaları" ile çevrilmiş, çıldırması için akla hayale gelmez korkunç şeyler yapılmıştır. Şiirlerindeki o zehir zıkkım acılık, korkunç öfke ve sonsuz derinlik, içe dönüklük, aceb bundan mola derin kendi kendime...

Devrimci bilici vatan tutkusu, halkından kopmazlığı, doğruluğu, usta kalemi, namuslu dünya görüşü ve bilgisidir. Ahmed'i ozan eden Ahmed Arif eden.

Düşmanlarına karşı Ahmed'in en ağır küfürü "aşağılık burjuva" yahut "Pis Faşist"tir. Bundan başka hani şu "ayıp" dedikleri soydan ama kendine özgü küfürlerde vardır. Bir bakıma Tadına doyum olmaz küfürlerdir bunlar ama, burada yazmanın anlatmanın oluru, olanağı yok... Yüreksizlere, ikiyüzlülere apaçık "hastir" çektiği için zor sevilir. Ödün vermek nedir bilmediği ve dobra dobra olduğu için zor sevilir ama, bir kez sevilince, de öl dese ölünür.

Çiğ köfte yoğurmakta ustadır. Evine patates, makarna ve hamur işi besin girmez. Kendi deyimiyle "Etorburdur" Cigarayı bırakalı yıllar oldu *rakıyı* ancak kendisini gerçekten sevenler arasında ayda yılda bir içer. "İşçiyiz" der. *"Her akşam içmek bize göre değil. Sabah erken işe gitmet gerek... Karaciğeri çürütmek, kavgadan bir çeşit kaçmak değil mi?"* Namuslu, cevherli şairlere hiç toz kondurmaz ama "Soytarı" dediği yeteneksiz ve şarlatan şairleri hiçmi hiç hoş görmez ve yüzlerine karşı basar kalayı.

Bir yıl oldu evereli. İşten eve, evden işe, "Kırar boynunu yürür..." "Belinde Diyarbekir kuşağı, zulasında kimbilir hangi hınç hangi mısra.Yürür namuslu bildiği yolda...

«Budur ol hikayet...ol yiğit Ahmed...»

OĞUL

Yaram, iç kanamaya yürür
Bir yanım yaşar,
Bir yanım çürür

Biz ataerkiliz
Oğul,
Görülmemeli göz yaşlarımız...

Mahmut ŞİMŞEK

www.arsiv.org

AHMED ARİF'TE ÖĞELER VE FELSEFE GEREKSİNİMİ

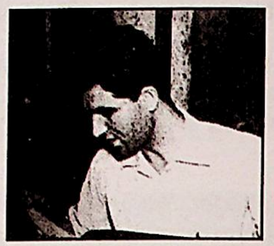

MUZAFFER ERDOST

Öğeler: Ahmed Arif'in şiirinde, yerel temel öğe, ulusallaşma sürecinden bir bağımsızlık sunduğu kadar, aynı zamanda, temelde yarı feodal öğeleri sağlar. Onda insanın sunuluşu, evrensel bir senteze ulaştığı gibi bu "İnsan" yiğit ve dürüst insanı, yani burjuvazinin, işbirlikçinin, kompradoru henüz çözüp bozamadığı yarı feodal insanın (aşiret üyesinin) öğelerini de birlikte taşır. Dağda aşiretin içinde bulunduğu üretim ilişkilerini değil, aşiretin dürüstlük ve mertlik törelerini; sömürülen emeği değil aşiret üyesinin namus ve gururunu, egemen öğelere ve jandarmasına karşı koruyan saf yarı feodal emekçi tipe, şiirinde coşkun bir sevgiyle yer verir; yani dağda üretim ilişkilerini eleştirmez, ulusal baskıya karşı, ezilmeye, horlanmaya karşı pek açık olmamakla birlikte, ezilen olsun, egemen olsun yarı feodal insanı sevgiyle sunar... Yiğitlik inkar gelinmez teke tek dövüşme yenilmediler de ondan.

Eski tipin degişmeye karşı susarak direnişi, burjuvaziye karşı, geri ilişkileri koruduğu yani öznel olarak gerici bir öze sahip olduğu kadar, ulusal baskıda yabancı tasaluttan kendini koruma biçimine bağımsızlık biçimine büründüğü içinde, nesnel olarak ilerici bir öze, devrimci bir öze ulaşır; yani yarı feodal direnme, nesnel sonuçları bakımından kendi üretim ilişkilerini korumakla birlikte, kendi soyunu ve onurunu dış düşmana karşı koruma savaşımı biçimine bürünür. O bilincine varmadığı pazara saldırmaz, ama kendisini çökerten pazarın arkasında sezdiği yabancıya karşı, kendinde oluşturduğu kabuk içine çekilerek direnmeye başlar. Yarı feodal emekçinin dürüst mert, yürekli insanıyla pazarın çıkarcı, ikiyüzlü yüreği para olan bezirganı karşıya geldiği zaman bile yarı feodal tip için savaşım pazarı değil, namusu ve onuru kurtarmak biçimine bürünür.

Bu arada, kente indiği zaman, bir ayağı tarlada, bir ayağı maden kuyusunda olan yarı köylünün, bir kolu pamuk tarlasında,bir kolu fabrikada olan yarıproleterin, düzen içinde değerini, yerini bulamadığı belirten devrimci teoriye övgü Ahmed Arif'te sezilir: Sevmenin kusursuz felsefesi sisli bir dağın ardından ışır gibidir. Işır gibidir, çünkü kapitalistleşme yaygın bir biçimde uç vermiş ve artık Kastamonu'nun ünlü Sepetçioğlusu bir kömür işçisidir. Urfa da Fransıza kurşun atan Urfalı Nazif Mavzer değil, kürek tutmaktadır! Bu kürek avlusunda, kendi küçük tarlasındaki kürek değil kör boğaz nafaka uğrunda, halden düşmüş tebdil gezen can pazarındaki kürektir. Yani ücretli işçidir, artıkdır. O geçmişin ayaklanan adamın düşmana silah çeken adamı ücretli işçidir, ama henüz büyük sanayi işçisi değil, pamuk işcisidir, kömür işçisidir. Çünkü birkaç işletme dışında, işçi sınıfı, kendi sınıfının kurtuluşu mücadelesini başlatacak bir güçte değildir henüz. Ahmed Arif, teoriyi kendi toplumunun gerçeğiyle uzlaştırdığı içindir ki, onda toplumun ilerici unsurları, çeşitli kesimleriyle yansır, ama olduğu kadarıyla, o gün olduğu gibi.

FELSEFE GEREKSİNMESİ

Çocukluğu soğrulduğu Diyarbekir ile Üniversite öğrencisi olarak geldiği kent arasında, biri zaman, öbürü, yer öğeleri arasında beliren ikilem, Ahmed Arif'i çarpar gibidir. Yaşantısını sürdürdüğü çocukluğunun kenti ile bir yabancı olarak geldiği üniversite kenti arasındaki kendi ile yabancılaşarak gelişen iki oluş arsındaki henüz bulanık olarak sezilen farklılık duygularına sert bir dalga gibi çarpar gibidir. Bu ikilemden kaynaklanan ama bu ikilemin dışında genel ve hatta evrensel bir çözüm arayacaktır. Çözümü yakalar gibidir, kusursuz Felsefe olarak nitelediği üzere. Ama, nasıl eski kentin kaleleri yıkıksa ve tam değilse artık, felsefenin duvarlarının taşlarıda henüz yeni yeni somut eşini bularak kımıldar gibidir. Birincisi, ne denli geçmişse, ikincisi o denli gelecekte olandır ve ikisi de tam değildir. Feodalizmin kaleleri yıkılmıştır, duvarları yer yer durmaktadır; kapitalizmin pazarı açılmıştır, fabrikalar yer yer kurulmaktadır. Ve daima kendini kendisi olarak bağımsız bir ekonomiye kavuşturamayacak, üretim aracı üretimine değil tüketim aracı üretimine yönelik, kısır, eksik ve emperyalizmin "kapatması" bir kapitalizm, yer yer yeşermektedir. Kapitalist pazar, yabancı sermayenin garsoniyeridir ve orada, süslü, gözkamaştırıcı metaları ile saf ve temiz insanın emeğinin lezzetini emer. Bu iki tam olmamış oluş arasında, her soyut somutlaşmaya ya da her somut soyutlaşmaya başladığı zaman, çizilir sislenir, bulanıklaşır, dağılır. Felsefe kusursuzdur, ama somut gerçek, henüz berrak ve katılaşmış değildir, akış halindedir. Bu ikilem içindedir Ahmed Arif, bu ikilem olarak ifade edilien, bu iki ucun birbirine geçtiği yerde yadsıma ile yadsınmamanın oluştuğu yerde, iki ucunda akışarak oluşturduğu üçlem ,dörtlem, beşlem içindedir. Konu, bulanık da olsa önündedir ve yenidir, felsefe berrak ve kusursuz da olsa, felsefenin henüz tam soğrulduğu bir ortam değildir kendisi, malzemesi çocukluğuna kadar uzanan geridedir ve felsefe taşlarından yeni duvarını örecektir. Yeni duvarı değil, yeni duvarın simgesini, "Seni sevmek-felsefedir, kusursuz, -imandır, korkunç sabırlı. -İp'in kurşun'un rağmına,- Yürür, pervasız ve güzel.-sıra dağları devirir, -Akan suları çevirir,- alır yetimin hakkını, - Buyurur, Kitabınca..." Ya da; "Asıl işi, anlamak kaçınılmaz'ı -durdurulmaz çığı- Sonsuz akımı." Ya da: "Nerede olursan ol, -içerde, dışarda, derste, sırada,- Yürü üstüne üstüne, -Tükür yüzüne celladın, -Fırsatçının, işbirlikçi hayının... -Dayan kitap ile,-Dayan iş ile -Tırnak ile, diş ile, -Umut ile, sevda ile, düşile.-Dayan rüsva etme beni.»

STRATEJİ

Ahmed Arif, bağımsızlık gününde, devrimci eylemde, temel öğe olarak, bu bozulmamış, yiğit ve dürüst yarı-feodal tipe, bu yarı- proleter tipe, bu Anadolu köylüsüne, gururu ve namusu için mücadale edecek güce umutla bağlanır. Anadolu insanı yüreklidir, iyidir, dürsttür; eşkiya da olsa, mapusa da düşse, yoksul da olsa, onun için kurtaracak ve kurtulacak dinamizmin tükenmediği eksiksiz bir güvenle vurgular. Dayandığı temel kurtaracı öğe, yarı sömürgüleşmenin henüz yok edemediği sert ve dayanıklı kaleler olan köylerde, saf şekilleriyle duran yarı-feodal köylünün potansiyeli, Çukurova'nın ırgadı, kömür işçisi olmuş tepdil gezen Sepetçioğlu, kürek tutan Urfalı Naziftir. Ahmed Arif böyle bir ortamda, kentte ise eski mahalle içlerine, köyde ise çetin dağlar arasına sığınmış yiğit ve dürüst yanında yerini seçer.Ve o, mavzerini, yeni düzenin iki yüzlülüğüne yüreği " Para" olan zulme doğru çevirir. Çünkü, Ahmed Arif, şiirlerini yazdığı zaman en azından tıraktör tarafından *hymen femininus*'u izale edilmemiş olan onun yarı feodal Anadolusu, daha çok böyleydi; Ya da o, sorunu böyle koyacak bir çevreden geliyordu. Bu öz, kapitalist kentte, aşkta, mapushanede yer yer yeni düzenin emekçilerine çevrilirse de, şiiri, susadıkça, döner-dolaşır? Çocukluğunun pırıltı kaynağına, Diyarbekir çevresine, bir ceylan gibi su içmeye iner. Ve sırtını kendi dağına yaslanmış bir zulum avcısı, bir köroğlu gibi mavzerine şiir doldurur.

ALABORA

gün, yürek yangını bilmeyen uçuk sevgiliydi
çalındılar
kartalın karasından
hardalın dudağına

gülüşünü koy sigaramın dumanına

elimi uzatacağım yanağındaki güle
ansızın yağmur yağacak
bir kuş öylece dolanacak içimde

su dicle
küskün menekşe

derken çığ altında kalacağım
gözlerinden geçen her serüvende

rüzgar uğurladı
yaprak uğuldadı onları
söz de uçunca

unut soyunmayı
unut ki
yeryüzü günyüzü olmasın
olmasın

akşam, güneşten kopan
ve gömlek cebinde açan bir nardı
saçlarına bandı
akşam saçlarında yanıyor

penceremde kar ışığı
akşam saçlarında yanıyor

sevişini koy sigaramın dumanına

BÜLENT BEKTAŞ

www.arsivakurumu.org

TÜRKÇESİNİN SESİNE DİYARBAKIR'IN SESİNİ KATAN OZAN

VECİHİ TİMUROĞLU

Ahmet Arif, ilk şiirlerini,1940'lı yıllarda yayınlanmaya başladı. O yıllarda Nazım Hikmet'in toplumcu gerçekçi şiir anlayışı, özellikle toplumcu genç kuşaklar arasında etkindi. A.Arif'de toplumcu gerçekci bir dünya görüşünü kitlelere özümsetmek için yazıyordu. Ancak, A. Arif, hiçbir zaman, N.Hikmet'in estetiğini kullanmadı. Bir bakıma C. Külebi ile başlayan ve E. Gökçe'yle sürdürülen halk türkülerinin ritmine ve sesine yöneldi. Ancak C. Külebi'nin tüm Anadolu türkülerine yönelen arayışı, Erver Gökçe'de Eğin türküleriyle sınırlı kaldı. A.Arif ise D.Bakır'ın türküleriyle, manileriyle, ezgileriyle kalmadı salt. D.Bakır ağzının dizeleştirilmesini, sağladı. Türkçesinin sesine, D.Bakır'ın sesini kattı A.Arif, Şiir tarihimizde önce bu yönüyle düşünülmeli.

Her zaman folklorun şiire yansıması tehlikeli olmuştur. Örneğin salt türküler yaslanan Bedri Rahmi Eyüpoğlu kullandığı gereçleri evrenselleştirememiştir. Türkü ritminin şiire yansımasından başka bir yarar sağlayamamıştır şiirine. Oysa Cahit Külebi Anadolu türkülerinin ritmiyle ilgilenmiş sadece. O ritminde Anadolu insanın doğal ve toplumsal ilişkilerini beşeri durumlarını evensel boyutlarda anlatmayı başarmıştır Ahmed Arif'te, Diyarbakır ağzının dizeye katabileceği derinliği iyice düşünmüş ve bunu şiirimize kazandırmıştır.

Güneydoğu Anadolu türkülerinin ezgilerini de kullanmıştır. Hemen her şiirinde bu ezgilerin ritmini bulmak olasıdır. Ne ki onun kökü, Diyarbakır bedenlerinden, Dicle Vadisine yayılan ezgidedir. Bu ezgide direngen bir onur bilge bir hüzün, yüceltici bir coşku vardır. A.Arif, Diyarbakır Kültürünün Anadolu kültürü içindeki özgünlüğünü önemini kavradı, şiirini buna göre kurdu.

A.Arif tüm, dünya ezilenlerinin ve emekcilerinin şiirini yazdığından egemen güçlerce sürekli yadırganmış ve dışlanmıştır. Onun yaşamına işleyen aşiret yiğitliği, onda boyun eğmeyen, yenilgiyi hazmetmeyen bir kişilik yaratmıştır.

KÜLTÜR VE SANAT ADAMI DEĞERLİ HEMŞERİMİZ

FİKRİ SİLAHTAROĞLU'nu

Kaybetmenin Acısı İçindeyiz. Kendisine Tanrıdan Rahmet, Sevenlerine Başsağlığı Dileriz.

DİSED
Başkanı

İhsan Fikret BİÇİCİ

YÜREĞİNDE CEHENNEM TAŞIYAN ŞAİR

NİHAT BEHRAM

Ahmed Arif şiirinin derinlik bulunduğu üç önemli ufuk: umut, incelik ve korkusuzluk. Bu üç ufuğu temel olarak belirledikten sonra ayrıntılara inersek, Ahmet Arif'teki umudun: güvenlik, hasret, aydınlık, sevinç ve namusu... inceliğin : hüzün, şefkat, dostluk, yücelik ve aşkı... korkusuzluğun ise: mertlik, yiğitlik devrimci kavga aşkı, insancıllık ve coşkuyu... İçerdiğini görürüz.

"Ümit öfkeli ve mahzun
Ümit sapına kadar namuslu"

Bu umut, şairin yüreğinde bir cehennem taşımasına engel değildir. Böylece belirlenir ya da. Çünkü Ahmed Arif, yaşanan hayatın geleceği adına besler bu umudu.

"Gör nasıl yeniden yaratılırım
Namuslu genç ellerinle"

Onun umudu, devrimci bilincinde kök salarak kendini gerçekler. Bu umut onda ne geleceğin aydın güneşinden soyut olarak belirmiştir, ne de yanlış bir iyimserliğin kabalığına düşmüştür. Umudunun içinde sevinçle birlikte hasreti taşıması bundandır. O hasret, umudun göz yaşıdır. Geleceğe olan güveni diri bir sevinçle şiirleştiren kaynaktır.

"Asıl bizim armızda güzeldi hasret
Ve asıl biz biliriz kederi"

İncelikse Ahmet Arif şiirinde olabilecek en büyük titreşimlerden birini verir. Her yürek almaz o duyarlılığı, o sesi. (incelik tanımını kendi kafalarına göre bir takım küçük burjuva şairleri ve Demagog eleştirmenleri, Ahmed Arif'e karşı (kabalık) yorumuna denizde yılana sarılır gibi sarılmışlardır. İncelikten anladıkları, söz cambazlığı ve sözcük oyunu olduğu için Ahmed Arif'in titreşimine kulakları sağırdır onların.. Sınıf yapıları gereği bu böyledir) Ahmed Arif'in inceliği montaj bir incelik değildir. Doğanın kendisinde var olan, insan yüreğinde daha bir yontulu biçimlenen inceliktir o. Ahmed Arif, çevresinde uçan bir kelebeğin rüzgarından incinen bir çiçeğin duyarlığını yüklemiştir şiirine. Hüznü, şefkati, dostluğu, Yüceliği... içeren inceliğini.

"Haberin var mı taş duvar
Demir kapı, kör pencere
Yastığım, ranzam, zincirim
Uğruna ölümlere gidip geldiğim,
Zulamdaki mahzun resim
Haberin var mı?
Görüşmecim yeşil soğan göndermiş
Karanfil kokuyor cıgaram
Dağlarına bahar gelmiş memleketimin"

Ahmed Arif şiirindeki korkusuzluk, yine büyük kentin halk düşmanı, çıtkırıldım bazı sözüm ona sanatçılarının ve sanat sözcülerinin sandıkları gibi "Diyarbakır ağzıyla" içeriksiz bir gözükaralık değil; onurlu, güzel geleceklerin tek neferi olan halkın geleceğe meydan okuyan sesidir. Mertliği, yiğitliğ, insancıllığı, devrimci, kavga aşkının potasına akıtan br sestir bu. Ve Ahmed Arif' te halk tanımı, popülist bir köylü sevgisiyle belirlenmez. Her Marksist için olduğu gibi Ahmed Arif için de halk tanımı, işiçi sınıfının yapısında bulunan ideolojinin ana sınıfını (yani işci sınıfını), bunun yanı sıra da köylülüğü ve devrimci aydını kapsar.

"Sepetçioğlu'm bir kömür işçisidir,
Mavzer değil, kürek tutar Urfa'lı Nazif,
Mal, haraç - mezattır,"

Anadolu şiiri içinde Ahmed Arif'i, Ahmed Arif'in içinde dünya şiirini birlikte düşünmek ise, onun şirini tanımlayabilmemiz için bir başka zorunluluktur. Ahmed Arif, halkın kültür bahçesinde topladığı kristalleri; doğayı saran, aşkta derin anlamlar arayan kalleşliği karanlığı tutsaklayan bir yapıya temellemiştir. Bu yapının sesi, binlerce yıl geriden binlerce yıl ileri geçişin düğüm noktasında parlatır alevini. Bu sesin altında ceylanlar ürkmeden yavrular uyurken gözlerini yumar tavşan, dişlerini bileyi taşlarına sürter bir devrimci; bu sesin olduğu yerde aşk tazelik kazanır, hüzün aydınlıkla eşleşir, umut güvenlikle. Kullandığı her bir sözcüğü koca bir geçmişin üstüne, gelecek adına kullanmıştır.

«Yokuşun dibinden bir tavşan kalktı
Sırtı alaçakır
Karnı sütbeyaz
Garip, ikicanlı bir dağ tavşanı

www.arsivakur.org

Yüreği ağzında öyle zavallı
Tövbeye getirir insanı»

Bir soluk alınıp okunmaya başlanır. Dizeler birbirini tamamlayarak (gerek anlam, gerek ses, gerek anlatım) sürer. Ve her bir sözcük yüklenebileceği en yüksek anlam değerini, çarpılıcığını taşır. Tavşanın iki canlılığı (Gebeliği), yüreğinin ağzınzda olması gibi. Özlü bir şiirdir. Ahmed Arif'inki. Dikatsiz bir okuyucu "iki canlılığın" "Gebelikte" aynı anlama geldiğini atlayabilir. Örneğin "tez canlılık" la karıştırabilir bunu. Yine dikkatsiz bir okuyucu "Tövbeye getirir insanı" sözününü bir avcılık deyiminden türetildiğini anlayabilir. Ahmed Arif'in bin solukta okunuveren şiirleri bir kez daha okundukça her sözcüğün altında kımıldayan, daha önce gözden kaçmış bir anlama rastlanır. Söyleyeceğini en özlü biçimde söyler Ahmed Arif, sözü gereksiz uzatmaz. Deyişinin belki de en önemli özelliğidir bu.

« Can, pazar -pazar.
Kırmızı, ak ve esmer,
Yumuşak ve sert buğdaları
Yaratan ellerin sahibidir bu,
Kör boğaz, nafaka uğrunda,
Haldan düşmüş, tebdil gezer...»

Ya da :

«Nerede olursan ol
İçerde, dışarda,derste, sırada
Yürü üstüne -üstüne
Tükür yüzüne celladın
Fırsatçının, fesatçının hayının ...
Dayan kitap ile,
Dayan iş ile,
Tırnak ile, diş ile
Umut ile sevda ile düş ile
Dayan rüsva etme beni »

Ahmed Arif ilk şiirilerini 20-21 yaşlarında yayımlar. (Doğumu Nisan 1927). Şiire adını yazdığı yıllarda, edebiyat ortamında Orhan Veli kuşağı etkindir. Daha sonra 1950-1960 gerici D.P. iktidarı süresince ikinci yeni diye adlandırılan edbiyatçılar kuşağı etkinlik kazanır. Bu yıllarda Ahmed Arif'e ve diğer toplumcu sanatcılara gerici iktidarca zulmedilmiştir. O sırada ve daha sonra şiirleri şu dergilerde yayınlanır: Meydan, Yeryüzü, Beraber, Yeni Ufuklar, Kaynak, Papirüs.

Ahmed Arif'in çıkış yıllarında edebiyatımızdaki etkin şiiri ve bu şiir karşısında onun tutumunu iyi çözümlememiz gerekir *"O günler asıl yaygın moda, Orhan Veli gibi yazmaktı. Üstelik çok da kolay yoldu bu. Biraz yaratılış gereği, biraz da şiirin, gıdıklama, alay ve ucuz espri ile asla bağdaşmıyacağına olan inancımdan, bu yola dönüp bakmadım bile. Yaratılış gereği dedim, buna yaşayış tarzı ve dünya görüşünü de katmak gerek. Orhan Veli olsun, çevresindekiler olsun, birer küçük burjuvaydılar. Hem de İstanbul burjuvası. Düşünce ve davranışları kendilerine örnek seçtikleri Fransız şairlerinin paralelindeydi. Oysa ben Doğuluydum. "Az gelişmiş" değil, sömürülmek için kasıtlı olarak geri bırakılmış bir ülkenin aşiret töreleriyle yetişmiş bir çocuğuydum. Sömürgeci Fransız toplumunun, bohemi, serserliği ve gerçekten kaçma çabalarını kutsayan şairleri, elbette beni ırgalamazdı-Ahmed Arif »*(Ankara Birliği Dergisi sayı :2)

«Komşuyuz yaka yakaya
Birbirine karışır tavuklarımız
Bilmezlikten değil,
Fukaralıktan,
Pasaporta ısınmamış içimiz
Budur katlimize sebep suçumuz.»

İlk dizelerde anlatıma girer; yukarıya alınan bölümde ilk iki dize birbirini, sonraki üç dize de birbirini bütünler. Son dize toplayıcılık görevini taşır ve bir dönüm noktası olarak anlatımı yoruma dönüştürür. Böylece şiirin bir bölümü tamamlanır. Dizelerin kendi aralarında kaynaşmaları, bölümde bütün dizelerin birbirleriyle kaynaşması ve şiirin bütününde bölümlerin birbiriyle kaynaşmaları. Ahmed Arif şiirinin dış görünümü ana çizgileriyle budur. Bu yönüyle de şiirin ayrıntılarına inmek yine karşımıza derinlikler, özgünlükler çıkarır.

Şiirmideki anlatım biçimini ve söyleyişi etkileyen, halk dili ve halk şiiridir. Onu bir bakıma sözlü halk şiirinin yazıya geçen ufuklarını genişleten bir sıçrama noktası sayabiliriz. şiirinin yapısında "aşiret töreleriyle yetişişinin" ve duyarlığını halk duyarlılığını asla soyutlamayışının derin izleri görülüyor. Şiirleriyle günlük yaşantısının aynılılığını doğuranda budur. Ahmet Arif 'te yaşantıyla şiir bir ince telle korkusuzluk ve umutla birleşir. Ve ses böyle bir telin birleşmesinden gelen ses olunca, dört duvar, demir kapı dinemez, hayatta bir uçtan bir uca dolanır, kendisi ranza dibinde volta vururken sesi memleketin bahar gelmiş dağlarında yiyitlerin donatım ve pusatları arasında yer yerler. Çukurova'da eser, egede meyve verir.

Her okunuşta ayrı bir tat, her tatta yeni bir derinlik bulunması, şiirindeki boyutların genişliğinden, çokluğundandır. Belli bir insanı, bir devrimciyi bütün özellikleriyle geçirmiştir şiirine. yaşadığı ve içimizde yaşayacağıyla.

BULUNUR ÖMÜR KAYGANLIKLARI

alnımdaki çizgiler dönüşmüyorsa ezgiye
elbet bulunur ömrümün kayganlığı
Anlatılmaya "hiç unutmam bir gün..." lerle başlamayacak
bir hikayedir bu
Bir ölüm avlusunda bulduğum gayri hayat çocuktur
ömrüm
bunu benden bilsin
Çelik kilitleri kırılmış kapılar ülkesinde
kuyu diplerine bile tutunamaz didişmedir

Aldırmayın. Bağırtım imdadı andırmıyor halen
Yaşam artığı dünyalar ne derse desin
Sokakların salgısı adımlarımın nabzına damlamasıydı
bilmeyecekti
Hiç bir şiirin haremine girecek kadar alımlı olmadığımı
Sussam gece ve gök yeniden başlayacak belki söz; ama
bırakın karanlıklar yüzünün aydınlığında çizsin haritamı

Yeni yıkanmış yerlersiniz sanki kirletmeye korktuğum
Yaşam bu. Çılgın yemin
Kanatların kanındaki sancıdır
Hep aynı yankıdan bıçakların saplanmasıdır yaralarıma
Ayna sıçrarsa gözünüze kendinize yer açmalısınız
Benden saklayın, yaşamımdır bu
Kör olmuşken kırgın ayna, unutmayın sakın
Mermilerinizi ağzına sürün haykırışlarımın
Mahmur mahzenlerimde susuz kaldı gür güzlerim
Buharlaştırın beni

Bu sefer tüm yağmurları tepeme boşaltarak
Kapımı dıştan aralamışsam da
Çekirmem üçüncü kez sıçradın dilimden
Dişlerime hüzzam kıyametleri ilikledin
Sağdın bileklerimi
Mahremdir belki aldırmayın
Dudaklarından öpün bir şiiri kirpiklerinden

Hayatımdan bir alt yazı geçirin
- Yüreğinde sahnelediğin 'bitişleri' izleyen çocukluğun ölüyor...
Çıksam, çıkınımda kendim
Erken ve güzel ölmeliyim oysa
çünkü yalçın sorular yumağıdır hayat
Arkamdan yürüyenin gölgesi niye önümde
Yanaklara defnedilen gözyaşı neden susar

Korsan yaşım çıktı. Makaslandı
Azrailin cana yetişmediği yerde
Bildim nihayet ölümlerin niçin yakışıklı olmadığını
Bir tek çoraplara kokuşmuş ayak borcum kaldı
Gömülün gömülün daha siz
Bakın anahtar deliğini unutmuşsunuz, hayret
omuzlarda çürümek yakışmıyormuş bana
Bunu kuytunuza taşan ömrümden biliyorum
Ben doktor beyim. Birazdan rüzgarı üşüteceksiniz...

Deniz GÖNÜLLÜ

www.sivakurd.org

İYİ OLANIN AVUR AVUR AVRADINI

MUSTAFA EKMEKÇİ

Sorardım, sorarlardı.

-Nasılsın Ahmed Arif?

-İyi olanın avur avur avradını!

Öfkesini de sevincini de hemen belirtir ;sözünü sakınmaz.Sevdiklerine saygılı.İlhan Selçuk'un mu adı geçti:

-İlhan Selçuk, benim ağabeyim...

Şerafettin Elçi benim ağabeyim...

Şerafettin Elçi, Ahmed Arif, üçümüz yemek yerdik kimileyin birlikte. Öyle her yere gitmez,herkesle yiyip içmez Ahmed Arif.

-Şerafettin Elçi benim ağabeyim,gideriz, der.

-Ruhi Su benim ağabeyim!

-Vedat Türkali benim ağabeyim!

Bir Anadolu çocuğunun saygısı, sevgisiyle yaklaşır. Sevmedikleri, hoşlanmadıkları vardır; ölse gitmez yanlarına; iyi anmaz adlarını.

Server Tanilli yurtdışında Ahmed Arif'in 60. yaşıyla ilgili bir toplantı düzenlemek istemişti dört yıl önce. Çok duygulandı buna Ahmed Arif:

Server Tanilli benim ağabeyim,diyordu, benim kardeşim.Ama olmaz Mustafa bana pasaport vermezler.

- Sen yap başvuruyu Ahmed Arif, alacağız sana pasaport!

Bir ara niyetlenir gibi oldu; başvuruyu yapacaktı, vazgeçti sonra.

Server Tanilli'yle mektuplaşıp yazıştılar. Tanilli sonunda " Peki, ne yapalım" demek zorunda kaldı.Ahmed Arif 'in 60.yılı kutlanamadı. 1927 doğumlu, aynı yaştaymışız; kapı bir komşumuz desen yeri. Sayrılansam gelir hemen.İlkide bir kendine özgü yaptığı çiğköfteyi donatıp getirirdi. Yanında yeşillikler de olur.Önce yüreğimde sayrılandı,sayrı evine kaldırıldı. Sonunda çıktığı " bir şeyim yok" demişler. Yine de yiyeceğine, içeceğine titizlik gösterdi.Yürüyüşünü yapardı. Bakkaldan süt, ekmek almaya çok kez kendi gider kapıcılara pek bir şey buyurmazdı.

Dışarıyla hemen hemen hiç bir bağı yok gibidir. Evinde kitaplarıyla, oğlu Filinta'yla geçer yaşam Rahmi Saltuk gelince uğrar evine; birlikte bize geldikleri olur. On beş dakika içinde olup bitmiş ölümü. Bir akşam önce bizim apartmanda, bir üstümüzde oturan Serpil Bozere gelmiş sayrıydı. O, geçmiş olsun demeye. Sabahın da sayrılanmış " Göğsüm ağrıyor" demiş eşi Aynur hanıma birden soluk alamaz olmuş; çenesi kilitlenmiş. Aynur hanım telefona sarılmış sağın çağırmaya. On beş dakika sonra sağın gelmiş, Ama Ahmed Arif ölmüş yetişememiş sağın.

Cumhuriyet' in titiz bir okuruydu. Sabahleyin, Çankaya son durağa dek gider, gazetesini alıp gelir. Her karşılaşmamızda ayak üstü görüşmeden geçip gidemem. Gözlerimden öper, fazla tutmaz.

Sen benim kardeşimsin; Senin işin var, git ! der.Onu artık yollarda göremeyeceğim, kendi sesinde şiirleri dinleyemeyeceğim. Pencereden seslenip Ahmed Arif , Tanilli'den kitap geldi, bir dakika bekle de getireyim! diyemeyeceğim. Prof. Hüsnü Göksel'e göre düzel, yani normal olanı, yaşamak değil ölümmüş.Anormal olanı yaşamalıkmış.Öyle diyor Hüsnü Göksel:- İnsan yaşamak için savaşım verir; bunca savaş onun içindir; Ölmek için savaşmaya gerek yok ki o doğal o.Ölmek için ekmek parası kazanmaya, sayrı evlerinde yatıp iyileşmeye çalışmaya gerek yok.Yaşamak için gerekli bunlar...Ahmet Arif işçi emeklisidir.İşçi emeklisi ne alır ki? Eşi çalışmasa geçinemezler bile. Ama Ahmed Arif yokluğunu, yoksulluğunu hiç belli etmedi.Kan tükürdü, " Kızılcık şerbeti içtim!" dedi.1951 tutuklamasında işkence gördü. Kürtlerin başına gelenler onu yüreğinden vuruyordu. Kürtlere eziyet ettiği için Saddamı, hiç sevmedi. Hürriyet gazetesinde Yaşar Kemalin ANAP'a geçeceği yolunda çıkan haber nedeniyle Yaşar Kemal'e çok öfkelenmişti.Yaşar Kemalin 12 Mayıs 1991 pazar günü Cumhuriyet'te Hürriyet'in tümünü eleştiren " Ha desinler kel Ali'nin bağı var" başlıklı yazısı çıkınca sevinmiş olmalıydı. Ahmed Arif ; " Ha, şöyle" demiş olmalıydı. Ahmed Arif' in ölüm haberini, Torbalı'da, Belediye Başkanı Ertan Ünverin evinde öğrendim. Gazetci arkadaşım Metin Aksoy da vardı. Daha önce şiirleri yayınlanan, adını anmayan televizyon, ölümünü duyuruyordu! Torbalı'da Muğla'da, Aydın'da minik seçimleri izlerken öğrendim Ahmed Arif'in ölümünü. Seçimler üzerine yorumlar düşünüyordum. Ahmed Arif'in ölümü üzerine onu erteledim. Ankara'ya dönüşte, yurtdışında Adnan Binyazar'ın aradığını söylediler. Yazın adamı Adnan Binyazar, Ahmed Arif üzerine düşüncelerini hazırlamıştı Cumhuriyet için; birkaç tümcesi şöyleydi Binyazar'ın: "... Öfkeli bir ozan sanıyorlardı seni. Oysa bir çocuğun gözlerindeki sevinci ilk gören sen olurdun. Sevgilerin üzerine yürek çadırın geren sendin; ' Otuz Üç Kurşun' na göğsünü açan da sen. Tam da kurşun sıkanların ayaklarını yalayanların birbirleriyle yarış ettikleri tarihsel dönemlerde. Değil otuz üç, binlerce kurşun sıkılan taşına toprağına yurdumuzun çiğdem boylu yiğitlerine şiirini kalkan eden sendin...

Daha sürgün veren yüreğin, onun için zulmün karşısında kale oldu.Sevdan gibi, şiirini terk etmedin. Demokrasi yolunda savaşımlar veren gözü yılmaz kitlelerin kılavuzu kıldın.Zalimin zulmü, şiirin ışığıyla, halkımızın direngen gözlerini söndüremedi..." ■■

O 'FEDAİLER' Kİ...

ATİLLA İLHAN

' Yürüyüş' dergisinde okuduğum, o şiirlerdendir: Hani göz göze geldiniz an çarpılır, kısa sürede ezberlersiniz; üzerinde şöyle böyle yarım yüzyıl geçti, bütün tazeliğiyle hafızamda duruyor:

" **Bir ezan vakti başladı gurbet / bir ezan vakti bitti memleket / ve cümle esaret / iliklerine kadar mehtap vardı / ve kuşlar / samanyolu'na konmuşlar / 'Hey gaziler... 'i çağılırlardı / ve ilh..**'

" 70 yıların ortası şiirde şairde , unutulmuş; televizyondaki çalar saat programında, dengine getirip aynı şairin başka bir şiirini('Edirne) okumuştum; mektup telefon soran sorana, kim bu şair? üç-dört yıl oluyor, Cağaloğlu'da Arif Damar'a rastladım, müjdeledi;'-Seversin bilirim, Niyazi Akıncıoğlu'nun bütün şiirlerini bir kitapta topluyoruz" gerçekten sevindim, Niyazi Akıncıoğlu da 'gerçekçilik savaşının feadileri mangasından mangal yürekli bir şairdi; şiirlerini Halk ve Divan Edebiyatı birikiminden öyle bir süzerdi ki elindeyse beyenme! Türlü belaya uğramış, Tekir Dağında göçüp gitmiştir; bir kısmı eski dergilerde, bir kısmı evrak -ı metrukesinde kalmış şiirlerin, derlenip yayınlanması, ne güzel şey! Akıncıoğlu'nun şiirleri yayınlandı, üzerinde hayli zamanda da geçti; etraftan ne bir ses ,ne bir nefes; hadi bireyci/ biçimciler onu sevmez diyelim, ya toplumcu geçinenler, onlar niye susuyor?

'Arzusuyla göç etmedi...'

Bu yakınma, şundan; aynı fedailer mangası'ndan başka bir şairin, **Cahit**(Saffet) **Irgat'ın** bütün şiirleri şu günlerde yayınlandı. 'Irgat'ın türküsü; korkarım aynı akibete uğrayacak, o da nev'i şahsına münhasır bir şairdi; 40 karanlığının, en yoğun anlarında bile sesini yükseltmiş; kitapları toplatılmış, sıkı yönetim mahkemelerine düşmüştür; iki mısradan ibaret o müthiş şiir, **"Ötme vapur gelemem / dört duvarla sarılmışım"** Onun şiiri! Öteki toplumcu şairlerin aksine, Cahit Irgat, üç-beş satırlık kısa şiirler yazar,Garip üçlüsü'nün (Orhan Veli ve Takımı) alaycılık gibi, yaşama sevinci gibi, bazı özelliklerini taşısa da, 'beşeriliğini', kavgacı bir 'toplumculuğa' oturtmasıyla onlardan ayrılırdı.

Cahit Irgat hemen herkesin yeşil çam sinamasının kötü "adamı" bellediği yıllarda onun şair olarak önemini, bir dergide belirtmeye çalışmıştır. "Cahit Sıtkı mızmızlanır durur, Cahit Külebi çıra gibi kuruyup giderken, Cahit Irgat rüzgarlarım, konuşuyor' demişse, bu az şey mi?" (Yeni ufuklar, Aralık 1953) Zaten daha önce, ' ortalık' adlı kitabını eleştirirken, şunları dememiş miydim: "... Cahit Irgat ' dokunan" bir şair, adamı saçlarından tutuyor ve yere çalıyor. Duyuyor duyuruyor laf etmiyor, lafları tertiplemiyor, duyguları tertipliyor ve işin güzeli, tepeden tırnağa kendini olan image'larla tertipleyip, karşımıza çıkıyor.

(Kaynak, Mayıs 1953)

Örnek mi ? Örnek çok, işte bir kaçı: "... Çöküyor şarap rengi bir bulut / yağıyor üstümüze ölülerin gözleri / insanlar birbirinin göz yaşını içer".Ya şuna ne buyrulur? "...Alınteli var temellerinde / merhametine girdiğim yapıların / ve avuç sıcaklığı / ayrı ayrı her taşında / insanların."

Hele bugün bile, tüylerim ürpererek okuduğum o yaman ' Göç' şiirini, unutmak mümkün mü ? "Arzusuyla göç etmedi / kelepçeli götürdüler / gece yarısı / Ay vururdu odasına / Bir daha görünmedi."

Görev kime düşer

H.İ. Dinamo, Niyazi Akıncıoğlu, Cahid Irgat, Ö.F. Toprak, A.Kadir, Enver Gökçe, Sabri Soran, Ahmed Arif... 'Gerçeklik Savaşı'nın 'Fedailer mangası'ndan toplumcu şairler, artık hiçbiri yaşamıyor; onları 'yaşatmak'.genç 'toplumcu' sanatcılara düşmez mi?

Düşmesine düşer de, günümüzün ' toplumcu' geçinen santçıları, nedense, Üçüncü Yeni'nin 'sirkinde', palyaçoluk etmeyi tercih ediyor. ■■

www.arsivalbum.org

ÖLÜM, DİNAMİTİ KALBİNDE PATLATTI

REFİK DURBAŞ

"Kalbim /Dinamit kuyusu" diyordu uzun süredir üzerinde çalıştığı bir şiirinde.Şiirin adı da böyleydi.Hatta okurlarına sürpriz diye sakladığı ikinci kitabının adı da belki böyle olacaktı.

Ve ölüm bu kez dinamitini Ahmed Arif'in yüreğinde patlattı. Kalbi, o dinamit kuyusu kalbi, dün sabah ölümün acımasız dinametleriyle artık "garip ve suskun..."Terketmedi sevdan beni" diyen kalbi...

Daha bir hafta öncesi Cumhuriyet Kitap Kulübü'nün imza gününe gelimişti Mis Sokağa. İstanbul'da yağmurlu bir gündü, ama okurları onu yalnız bırakmamıştı. Onun deyişiyle "Bebeler torunlar, oğullar"yağmura rağmen her zaman olduğu gibi yine öbek öbek imza kuyruğundaydı.Soğukta, üzerine naylon gerilmiş ıslak masada bir yandan kitaplarını imzalıyor, bir yandan yakınmasız söyleniyordu: " Biz de sığınmacılara döndük burada..."

Geçen yıl İzmir'de birlikte yaptığımız imza gününde de okurların en merak ettikleri konu yeni şiir kitabının ne zaman çıkacağıydı. " Ayışığını içen gözlerinin" gülüşüyle hep aynı yanıtı veriyordu:" Yine kitabın adını çok seveceksiniz. Çok romantik bir ad. Ömür dilerim. Şimdi bunu açıklamak istemiyorum."

Sıraselviler'de bir otelin lobisinde sabahın dördüne kadar oturmuştuk. Asmalı mescit'te iki kadeh rakı içtikten sonra, son yıllar pek rakı içmiyordu, sigara da... Ama içenlerden müthiş keyif alıyordu, Konu yine hep şiirdi,yeni çıkacakkitabıydı. Sık sık "yeni şiirlerin macerasını anlatan bir dizi bile yapabiliriz" diye konuşuyordu.

Rahmi Saltuk'la "İşte Türkü, İşte Şiir" gecesi yapacaktı. Açıkhava'da Önce valilik izin vermedi, sonra kötü hava koşulları. Bilinmez bir tarihe ertelendi gece ama, artık Ahmed Arif yok aramızda. Kalbi, ölümün dinamiti elinde, şiirleri ise parçalanmaz kaya gibi kalbimizde.

Bir de geçen yıl iki gün boyunca hayatını anlatmıştı Ankara'daki evinde. Şiirine karşı titiz olduğu kadar konuşmasına da titizdi. Kitap çıkar çıkmaz hemen düzeltmeler göndermişti baskısı için.Onları da göremedi.

Bir kitabı vardı ama, ömrünün elli yılını adamıştı şiire."Ben halkımın mazlum ve gariban bir ozanıyım.Böyle olmak da yüce bir onurdur" diyordu.Yoksa başka türlü nasıl açıklanabilir bunca yaygınlık, bunca etkinlik kazanması? o tek kitap ki, dünyada başka bir benzeri var mıdır, bunca baskıya karşın her yıl en az dört baskı yapsın. 25 yıla yakın bir sürede her yaştan, her kuşaktan okurun beğenisini kazanıp okunsun.

Yalnız Türk edebiyatında değil, dünya edebiyatı içinde de benzersiz bir olay değil mi onun şiiri?

O tek kitap, ' Hasretinden Pranglar Eskittim", üzerine yazılanların şiirinin birkaç katı tutması da bu olayın bir başka göstergesi sayılmaz mı?

" Ben buralarda, bu hastanelerde, bu topraklarda değil / gene oralarda Dicle kıyısında bir çadırda ölmek isterim" diyordu, " Kalbim Dinamit Kuyusu" adlı kitaba konu olan konuşmamızda.Şimdi bedeni Ankara'da kaldı, oysa şiiri İzmir'den Diyarbakır'a, Bursa'dan Kars'a sevdiği halkının şahdamarında dolaşımda.

Vurulsam, kaybolsam derim / Çırılçıplak / Bir kavgada / Erkekçe olsun isterim /Dostluk da düşmanlık da / Hiçbiri olmaz halbuki / Geçer süngürler namluya / Başlar gece devriyesi jandarmaların" diyordu yine o konuşmamızın sonunda.

" Yokluğun , cehennemin öbür adıdır / Üşüyorum / Kapama gözlerini..." demekten başkan ne gelir elden?

Ölüm, bu kaçıncı sürprizin şairlere?

BİR ÖZLEM, PRANGALAR ESKİTİR Mİ?

OKTAY AKBAL

"Ölüm bu
Fıkara ölümü
Geldim geliyorum demez
Ya bir kuşluk vakti ya bir akşam üstü
Ya da seher mahmurlukta
Bakarsın, olmuş olacak"

Ahmet Arif de artık yok. 64 yaşında ölmek çoğu kişiye göre doğal bir sonuçtur. Az mı 64 güz, ilkyaz, kış yaşamak! Ne var ki sanatçının yaşı yoktur. Ahmed Arif sekseninde olsa yine de erken gitmiş sayılırdı. Bütün yazarlar, sanatçılar, şairler gibi...

Bir tek kitabın şairidir. Daha doğrusu bir tek şiirin: "Hasretinden Prangalar Eskittim." Evet bir tek şiir yazdı. Söyleyebileceği her şeyi söyledi ki, yirmi yıldır şiir yazmadı. Ya da yazdı, yayımlamadı.

"Binlerce yıl sağılmışım
Korkunç atlılarıyla parçalamışlar
Nazlı, seher sabah uykularımı
Hükümdarlar, saldırganlar, haydutlar
Haraç salmışlar üstüme
Ne iskender takmışım
Ne Sultan Murat
Göçüp gitmişler gölgesiz
Selam etmişim dostuma
Ve dayatmışım
Görüyor musun?"

Anadolu insanı idi böyle seslenen...Yüzyıllardır ezilen, ezdirilen, horlanan Anadolu insanının çığlığıydı. Bu topraklarda yaşayan, hangi ırktan, dinden, mezhepten olursa olsun, yaşamak için direnen, savaşan Anadolu insanıydı anlatttıkları. Kürtmüş, Türkmüş ya da bambaşka bir ulustanmış, şaire göre hepsi eşitti, birdi;ezilenlerin ayrı ulusları olamazdı.

TV'ler veriyor, radyolar duyuruyor; gazetelerde koca ilanlar, haberler, yazılar...' Ahmed Arif'i yitirdik... Nerdevdiler şimdiye kadar? Devlet TV'leri, radyoları, basının güçlü,etkili organları, adlarını bile anmaz Arif'lerin. Öldüklerinde sahip çıkarlar hemen! Şiirlerinden dizeler seçir okuturlar yalan yanlış, türküleşmiş şiirlerine yer verirler, ama adını anmazlar o şairlerin yine de...

Ahmed Arif'i Afyon Lisesi'ndeyken yazdığı şiirlerle tanıdım. O yıllarda, yani 40'ların ilk yıllarında Afyon'daki Halkevi dergisinde üç şairin dizeleri çıkardı. Kenan Harun, Nüzhet Erman ve Ahmed Arif... Hece vezni ile yazılmış şiirler. O günlerin modası, Anadolu sevgisi taşıyan şiirler. Sonra üçünün de yolları ayrıldı. Ahmed Arif sonuna kadar 'şair kaldı'. Kenan gazeteciliğe verdi kendini, Erman da yönetim adamlığına "Anamı görmedim. Anam Erbil şehrinden. Yedi dayımı Lawrence "in kiralık katilleri öldürmüş. Babam Arif Hikmet. Kerküklü. Ben bebekken anam ölmüş" Diyarbakır, Afyon, Ankara Dil Tarih derken 1950'de, 1952'de, 53'te hapislikler. Cezaevi sonrasında geçim savaşımı... Yayımlanan bir tek kitap: 'Hasretinden Prangalar Eskittim. Daha sonra da yirmi yılı aşan bir suskunluk. 2 Haziran 1991 de kopuş bu dünyadan...

Şükran Kurdakul, "Ahmed Arif şiiri, karanlığın , zulmün, işkence ve hapishanenin yarattığı duyarlıkların birikimidir bence" derken doğru bir yargıya varıyor. Hapishanelerin yarattığı duyarlık!.. Bilmem başka ülkelerin şairleri böyle duyarlığı bilir mi ? Hele demokrasiyle yönetilen ülke şairleri !... Hiç duydunuz mu İngiltere, Fransa, İtalya, Almanya gibi ülkelerde şairlerin yazdıkları ya da düşündükleri için mahkum olduklarını, hapislere düşüp kitapla dolusu şiir yazdıklarını? Oysa hapse girmek, şair olmakla koşut sayılıyor bizde! Bu yüzden de hemen her hapse düşen, şair olarak ortaya çıkıyor, çıkmakla görevli sayıyor kendini !...

« Akşam erken iner mahpushaneye
İner yedi kol demiri
Yedi kapıya
Birden ağlamaklı olur bahçe
Karşıda duvar dibinde
Üç dal gecesefası
Üç kök hercai menekşe.»

Yıllarını demir kapılar ardında geçiren kişi ister istemez kendini engin duygulara, düşüncelere kaptırır; şairse daha şair olur, değilse şairce duyumsamalar dolar taşar içinde. Azgelişmiş ülkeleri tanımak için şairlerine bakmalı derim ben. En çok mapushane şiiri yazılan ülkelerdir en geri kalmış olanlar.Bizim gibi!

Ahmed Arif bir özlemi sürdürdü. 64 yılın en büyük bölümünde. Ana özleminden özgürlük özlemine dek. Ardında bıraktığı dizeler bu büyük özlemin, bu ' Prangalar Eskiten' özlemin hep yaşayacak seslenişleri...

CUMHURİYET 5 Haziran 1991

www.arsiv.org

ŞİİRİN SENİN DEMOKRASİ SAVAŞIMININ NAMLUSU

ADNAN BİNYAZAR

Ahmed Ağabey, sen öldün, dünya daha da yalnızlaştı. Haksıza karşı direnen bir ozan sesi kesildi. Cesaretin güm güm vuran yüreği durdu. Türkülerin boynu bükük kaldı.

Zülüm, boynuna pençesini geçirdiğinde kaç yaşındaydın, bıyıkların terlemiş miydi? Ne etmiştin de, ipekleri okşayan yüreğini kerpetene burmuşlardı.

Daha sürgün veren şiirin, onun, için, zulüm karşısında kale oldu. Sevdan gibi , şiirini terk etmedi; dirençli kitlerin klavuzu kıldı. Zalimin zulmü, halkımızın direngen gözlerinde şiirinin ışığıyla karşılaştı.

Öfkeli bir ozan sanıyorlardı seni. Oysa bir çocuğun gözlerindeki sevinçi ilk gören sen olurdun. Sevgilerin üzerine yürek çadırını geren sendin; "Otuz Üç Kurşun"a göğsünü açan da sen. Tam da, kurşun sıkanların, ayaklarını yalayanların birbiriyle yarış ettiği tarihsel dönemlerde! Değil otuz üç, binlerce kurşun sıkılan çiğdem boyunlu yiğitlere şiirini kalkan eden sensin.

Şiirin, yaşamın en kıraç yerlerinde beslenip, insanımızın türküsü oluyordu." Anadoluyum ben, / Tanıyor musun ?"diye sorduğunda, Türk'ü Türkmen'i, Kürd'ü Zaza'sı kucaklıyordu seni. Tırnaklarına taş değse, şiirinin dile geleceğini biliyorlardı. Şiirinin yazıldığı dili bilmeyenler, kulaktan kulağa türkülüyorlardı dediklerini. Bu şiir, " Havva Ana'nın dünkü çocuk sayıldığı" Anadolu'da, insanımızın patlayan öfkesi oluyordu. "Nerede olursan ol, / İçerde, dışarda, derste, sırada, / Yürü üstüne-üstüne, / Tükür yüzüne celladın, / Fırsatçının, fesatçının, hayının... / Dayan kitap ile / Dayan iş ile. / Tırnak ile, diş ile, / umut ile, sevda ile, düş ile. / Dayan rüsva etme beni." diyen sensin. Zamanların içinde zamansızlığı, senin şiirin, demokrasi savaşımının ateşi sönmez namlusudur.

Tek kitabın Hasretinden Prangalar Eskittim'in 22. baskısını "Soyunun seçkin evladı; peygamber bakışlı gözlerinden öperek, kurban olarak..." diye imzaladığın Adnan kardeşin, Filizli yaşamının çöküp gittiği şu günlerde senin yalnızlığını nasıl kucaklayacak, bu nalsız ata dönmüş yüreğiyle? Gökteki kaç milyonuncu yıldızdan düştü "kar altındaki Karanfil sokağı" na bu uzay yalnızlığı da insansız kıldı koca başkenti? Adını dilinden düşürmediğin Baboş (Dursun Akçam)'u, yurdunun gün aydınlığını Yunan adalarınının mor dağlarından seyredip ağıdını içe gömen o yurt sürgününü geniş kollarıyla kim kucaklayacak; ona kim Anadolu toprağı gibi dile gelip, "Kurban olurum sana!" diyecek?...

"Ağaçsız, kuşsuz, gölgesiz. / Çırılçıplak, " kaldık, vay kurban!...

Sen de Turgut (Uyar), Edip (Cansever), Cemal (Süreya) gibi soruları yanıtsız bırakıp gittin. Ne severdin Külebi'yi, Cemal'i, Püskküllüoğlu'nu, bir de Filiz'i...

Sen öldün, Ahmed Ağabey, şiirin kaldı uzay yalnızlıklarının gurbetinde :

"Gör nasıl yeniden yaratılırım,
Namuslu, genç ellerinle.
Kızlarım, Oğullarım var gelecekte,
Herbiri vazgeçilmez cihan parçası.
Kaç bin yıllık hasretimin goncası
Gözlerinden
Gözlerinden öperim.
Bir umudum sende,
Anlıyor musun?

DİZBOYU HÜZÜN...

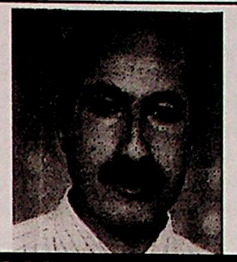

AYDIN ALP

Çağlarboyu süregelen bir özlemin ve çekilen acıların bedelidir, " Hasretinden Prangalar Eskittim". Bir tarih bilincinin yoğunlaşmış bir ürünüdür.

Yastığım, ranzam, zincirim,/ Görüşmecim yeşil soğan göndermiş... Kolsuz, yarı çıplak Venüs / Ve gözbebekleri Pierre Curie'nin / Camlı bahçe içre bir çini saksı... Ayak bileğinde bir dizi boncuk / Sol omzunda nazarlık... Endamı kuytuda başak.... Bir su damlasında,bir kıl ucunda / Okyanusun en ıssız dalgasına / Düşmüş bir kibrit çöpüne... Sırtı alaçakır /Karnı sütbeyaz/ Garip, iki canlı bir dağ tavşanı... Saç sakal bir karış/ Yakasında bit... Perçemi mavi boncuklu / Alnında akıtma / Üç topuğu ak... Yanan cıgaranın külünü / Güneşlerde çatal kıvılcımlanan / Engereğin dilini...

DİZBOYU HÜZÜN

şarkılarını yitirmemiş arkadaşlar
yüreklerimizin kapıları aralı kalsın
nasılsa ahmed arif ölmüş
nasılsa dışarda dizboyu hüzün
varsın essin...

diyarbekirli bir ağrı bu
yüreğimin ortasında
bahar akşamlarındaki dolunay gibi
dicle'sinde nasıl parlarsa
ahmed arif'in acısı
yurtsever ve gözükara...

ömer. kardeşim
yüreğimizin dicle'sinde çapulcular yürüyorsa
ve sevdiklerimizi böyle ardarda yitiriyorsak
'sağlık eczanesi' de sağlığı kurtarmaya yetmez
allah kahretsin...

Aydın ALP
YÜREĞİM ÜLKEM GİBİ... sf/27
Cem Yayınevi
Birinci Basım: Mayıs 1993 İstanbul

Yukarıdaki dizelerde görüldüğü gibi, Çehov'un sözünü ettiği silah (ayrıntılar) Ahmet Arif'te işlevseldir, seri atıştadır. Durmaksızın patlar. Mermisi amansız bir hüzündendir. İnsanı tam da kalbinden vurur. Yürek paralayıcı, içburkucu, gözyaşartıcıdır. Muhteşem bir kentten, koca Amed'den seslenir ve Anadolu'dan bütün dünyaya...

Yetenekli ve donanımlı bir oyuncunun performansı, biraz da sahneyle - dekor, kostüm, ışık, müzik vs.- ve izleyicileriyle ilintilidir. Ahmed Arif'in oynadığı sahne; dağlarıyla ovalarıyla, akarsuları, yalçın tarihi ve granit insanlarıyla oluşan sahne, şiir coğrafyası, koca Anadolu'dur. Bu zemin, içerden çıktıktan sonra Ankara ve 'hayat kavgası' ve günlük koşturmaca içinde ayakların altında çekilmişti. Ve sadece ölümsüz ve diri " Hasretinden Prangalar Eskittim" kaldı.

Ahmed Arif, şiir yüklü ve işbölümü yapmamış sözcüklerle kurmuştur üslubunu : sevda, mahzun, namus, sabır, hasret, vuslat, zindan, şafak, dost, hırs, murad, harman, yığınak, dem, derya, keder, endam, ejderha, civan, ferman, leylim, cennet, cehennem, imân, hasad, tılsım, felek, künye, hülya, serap, pusat, dulda, üryan, cellat, nişangâh, canevi, afat, ağu, rüsva, filinta, şifre, rivayet...vb. Üstelik, günlük yaşamda herkesin kullandığı sözcükleri de, taş, duvar, kapı, pencere, ray, asfalt, şose, çeltik, düğme, demir, kürek, çarık , çorap... vb. gibi şiirselliği olmayan sözcükleri de, şiirine aldığında sanki bu sözcükler, sihirli bir değnek değmişcesine bütünlük içinde dönüşür, alabildiğine şiirsellik kazanır.Ve etkisi birebirdir. Ve yüreğinden yakalar, çarpar okuyucuyu. Belki duyarlılık olarak 1940 Kuşağı'nın bazı şairleriyle (Enver Gökçe, Niyazi Akıncıoğlu) bir kan bağı kurulabilir. Kan grupları birbirine yakın olabilir. Ama bu ' yakınlık ' bile çok da güçlü değil. Üslup konusunda oldukça kişiseldir. Üstelik şiirlerinin içeriği de gözüpekçedir. Şair, hiçbir konuda 'sınır' tanımamıştır. Bundandır biraz da eşsizliği, benzersizliği...

www.arsiv

Yaşantıyı içeren şiirler bunlar; hayatı muhatap alan şiirler. Şair, hem yaşadığını hem de içinde yaşattığını tarihselleştirerek yaraşır bir dille aktarmasını bilmiştir. Bireysel yaşamıyla toplumsal ve sanatsal yaşamı örtüşen bir şairdir. Birebir tüketilen bir dil ve bir anlam yok, "Hasretinden Prangalar Eskittim"de . Müthiş bir imgesellik boyutu ve dize yetkinliği vardır. (Amida'nın 3. sayısı "Şiir Dilinin Gizi 2" Aydın Alp). Çokkatmanlılık ve ritim, yalınlık ve içtenlik vardır. Duyarak söylenmiş şiirlerdir. Her şiir, kendi psikolojisine ilişkin ritmini bulmuştur. Akustik düzeni vardır. Çarpıcı bir dünya, şaşırtıcı bir dille taşınır. Taşıyan da taşınılan da iç içedir. Hiçbir operasyonla da ayrışmaz.

Ahmed Arif, yetişme biçimi olarak feodal ve ataerkildir. Kaçınılmaz bir şekilde, bu duyarlılıkla yazmıştır: 'Erkekçe'. 'Bu ne ayıp, ne de günah.' Ama bir yanı var ki, bütün insanlığa ulanır: İnsan sevgisi, adalet duygusu, mazlumlardan yana olma, barış ve kardeşlik...

Bir Kürt psikolojisiyle mert ve gururlu olarak yetişmiş şair Ahmed Arif, halkına ve tüm insanlığa sadakatle bağlı olan şair, insanlığa yaraşır düzeyde şiir yazmanın gereğine inanmış şair, bu niteliklerde yazamayacaksa yazmayacaktı. Ve nitekim de öyle yaptı. Üstelik altına imzasını atacağı her ürün için büyük paralar kazanacağını bildiği halde. "Ve ben şairim/Namus işçisiyim yani/Yürek işçisi./ Korkusuz, pazarlıksız, kül elenmemiş"

"Hasretinden Prangalar Eskittim" kitabı okunup kapandıktan sonra bambaşka bir eda sezilir. Bu, şiirlerin ruhunu oluşturan bir Kürt psikolojisidir. Kürdün 'Şiiri Kadimi'ni, 'Şiiri Kerimi'ni yazmıştır. Sevindiğimizde, üzüldüğümüzde ,düşkırıklığına uğradığımızda, öfkelendiğimizde, sevdiklerimizden ayrı düştü - ğümüzde, yalnız kaldığımızda, dışlandığımızda, hor görüldüğümüzde, zulme uğradığımızda,çaresizliğimizde,kederlendiği mizde ve umutlandığımızda, kısaca her halimize ilişkin motifler buluruz. Yaşanarak, bedeli ödenerek damıtılmış mısralar...

İÇERDE
Haberin var mı taş duvar?
Demir kapı kör pencere,
Yastığım , ranzam, zincirim
Uğruna ölümlere gidib geldiğim.
Zulamdaki mahzun resim.
Haberin var mı?
Görüşmecim, yeşil soğan göndermiş,
Karanfil kokuyor cıgaram
Dağlarına bahar gelmiş memleketimin...

Altı çizili sözler, üstelik buluş değil. Yaşanarak elde edilmiştir.Bedeli ödenerek kazanılmıştır.

Her büyük şairde olduğu gibi Ahmed Arif'in de hem ütopyası hem de kehanetleri var. Kehanetleri, şiirlerin yazılışından ve yayımlanışından yıllar sonra bir bir gerçekleşir.(Gerçekleşmesini sürdürmektedir de.) Şair de bunun farkına varır. Bu, omuzlarındaki sorumluluğu daha da arttırır. Bir de, " Bir kaçıncı bahara kalmıştır vuslat" diye sorar. Ama " vuslat" ın bir bahara mutlak olacağını da bilir. O inançla:

Yiğit harmanları yığınaklar,
Kurulmuş çetin dağlarında vatanların.
Dize getirilmiş haydutlar,
Hayınlar, amana gelmiş,
Yetim hakkı sorulmuş,
Hesap görülmüş.
Demdir bu...

Sonra, düşkünlükte dibe vuranlar ve şairin saptaması:

" Hazır ırzını vermeye
Yiğitler vuruldukça"

Ve işte, şaire "Terketmedi Sevdan Beni "dedirten " afat":

Vurmuş,
Demirlerin çapraz gölgesi,
Alnın galip ve serin.
Künyenin çizileli kaç yıldız uçtu,
Kaç ayva sarardı, kaç kız sevişti,
Gelmemiş, kimselerin...

Ve işte şairin o amansız " sevda"sının özelikleri:

Serabın bir sonu vardır.
Ufkun, sıradağın sonu.
Uçarın, kaçarın bir sonu vardır
Senin sonun yok.
Mandaların, kavakların pazarı olur,
Senin pazarın olamaz.
Sensiz nar çatlamaz, bebek gıı demez.
Beni böyle şair, divane etmez,
Kızımın çatal göğsü.
Senin yüzün suyu hürmetinedir.
Buğdaylara, cevizlere yürüyen
Kara toprağın ak südü...

Ve işte şairin özlemi:

Gün ola devran döne, umut yetişe,
Dağlarının, dağlarının ardında,
Değil öyle yoksulluklar, hasretler,
Bir tek başak bile dargın kalmayacaktır,
Bir tek zeytin dalı bile yalnız...

Ve şairin bütün istediği, son kertede:

Yivlerinde yeşil güller fışkırmış
Susmuş bütün namlular...
Susmuş dağ,
Susmuş deniz.
Dünya mışıl- mışıl,uykular derin,
Yılan su getirir yavru serçeye,
Kısır kadın maviş bir kız doğurmuş
memeleri bereketli ve serin
Sağıyor yeşil.

Ahmed Arif'in şiirinde, eskilerin Sehl- i Mümteni dediği sanat vardır. Söylenmesi zor gerçekleri, oldukça rahat bir söyleyişle dile getirmek. Herkesin söyleyebileceği sözlerle muhteşem bir lirizme ulaşmak: Koca Yunuslar, Karacaoğlanlar, Fuzuliler gibi büyük şairlere vergi bir özellik : halkın içinde yaşamak, halkı sevmek ve halk diliyle yazmak.

Her büyük şairde olduğu gibi, Ahmed Arif de ardılları için hem büyük bir olanak hem de bir handikaptır. Yeni kuşaklar için çok etkileyici olmuştur. Belki bazı genç şairler için yıkıcı etkisi de sözkonusudur. Sayıca az şirleri, ki her biri demir bir leblebi, ve bu şirlerinin çok güçlü özellikleriyle bir set çeker gibi engeller izinden gelen genç şairleri. Kolay değil Ahmed Arif'in etkisinden sıyrılmak. Ve öyle aşılmaz havası var ki, birçok genç, yaşlı şairin, yazarın gizli, açık Ahmed Arif'e diş bilemesi bundandır. Ne demiş Douglas Malloch:

" Dağ tepesinde bir çam olamazsan
Vadide bir çalı ol
Ama, oradaki en iyi çalı sen olmalısın."

Bir sanatçının kalıcılığı ömrüyle orantılı değil. Sanatçıların ölümsüzlüğü, eserlerin ölümsüzlüğüne bağlıdır. Bundandır " Hasretinden Prangalar Eskittim" in okunması, Ahmet Arif'in hep gündemde olması...

Şiir bir yürek işidir. Ahmed Arif'in şiiri çifte yürekli bir şairin şiirleridir.Gönül gözüyle bakıp görmek, gönül kulağıyla dinleyip duyumsamak gerekir. Sayın Ahmet Oktay'ın yapmadığı bu. Somut analizden, haksız bir sonuca ulaşmak. Sevgisizliğin belirtisidir. Aklımda kaldığı kadarıyla bir röportajda, güzelim Ceyhun Atuf Kansu'ya 'Sizin şiirlerinizde Çukurova insanlarının sefaleti, kızamıktan ölen çocuklar gibi acılar dillendirilmiş. Bunlar ortadan kalksa ne yazarsınız.? Verilen yanıt o güzel şaire yaraşır bir yanıttı: " Bu acılar ortadan kalksın da varsın benim şiirlerim yazılmasın, okunmasın." gibi. Yaşananları yazmak, kahredici koşullarda bedelini de ödeyerek, üstelik ölümü bile göze alarak... Rastlantıyla yazılmamıştır,"Hasretinden Prangalar Eskittim"

İlk kitabım "Şarkılar Tılsımı "nı basmak için Ankara'ya gittiğimde Ahmet Arif'e götürmüştüm. İki gün o güzel insanın sohbetini dinleme zevkine ermiştim. Söylediği bazı sözler vardı ki, şair arkadaşlar için yararlı olur düşüncesiyle aktarıyorum, gerçekten önemliydi: "Ben, sık sık Mardinkapı'daki (Diyarbakır da bir semt) kahvelere otururdum. İnsanların doğal, teklifsiz ve o içten konuşmalarını dinlemek bana haz verirdi. Bazen öyle bir an gelirdi ki, insanların konuşmaları beynimde yankılanırdı; müziğe dönüşürdü, şiir olurdu."

Şiirle oturup şiirle kalkan, yetenekli, donanımlı bir şairin ve üstelik halkıyla bu derece iç içe bir şairin, düzenin-sistemin saldırısına maruz kalmış, korkunç acılar çekmiş bir şairin aşkınlaşması kaçınılmazdı. Kanıtı mı? İşte ölümsüz ve güzel "Hasretinden Prangalar Eskittim" şiiri. He canım, güzel şairler getirsin üstünü...

www.arsivakurd.org

GENÇ ŞAİRE AHMED ARİF UYARILARI

AHMET ÇAKMAK

Toplumcu gerçekci şairlerin çoğu, başta Ahmed Arif olmak üzere, şiirlerinde, biçim ve anlam olarak kurdukları sağlam mimari yapı ,çağrışımı halka halka çoğaltan imgeler, dile ve ordan da duyarlılığa hemen giriveren müzikle ortalama her okuyucuda algılamayı, ezberleme gücünü harekete geçirir. Bu. bazen tek tek dizelerde (eskilerin mısra-i berceste dedikleri has dizelerde), bazen de, şiirin belleğe dahil ederek onu etki alanına alması ve kendini farklı duyarlıklarında türevi, kötü bir rengi olmasını sağlar.Ahmed Arif'in tüm dizeleri her okuyucunun etki alanına dahil olur böylece.Bunlara bir kaç örnek:

Terk etmedi sevdan beni,
Aç kaldım, susuz kaldım
....
Görüşmecim yeşil soğan göndermiş,
Karanfil kokuyor cigaram
Dağlarına bahar gelmiş memleketimin...
....
Bir ufka vardık ki artık
Yalnız değiliz sevgilim.
Gerçi gece uzun,
Gece karanlık,
Ama bütün korkularda uzak.
Bir sevdadır böylesine yaşamak
....
Gün açar,
Karın verir, yağmurlu toprak
İncesu deresi, merhaba.
....
Kaç yol, ağlamaklı olmuşum geceleri
....
Hani, kurşun sıksan geçmez geceden
....
Sıkıysa yağmasın yağmur,
Sıkıysa uykudan uyanmasın dağ.
Bu yürek ne güne vurur...
Kaçar damarlarımdan karanlık
...
Hava Ana'n dünkü çocuk sayılır.
Anadoluyum ben?
Tanıyor musun...

Gibi dizeleri çoğaltmak münkün.

Ahmed Arif'in halk kültürü kaynaklarına inerek oluşturduğu bu erişilmez şekillenme,şiirde henüz fetüs döneminde olan genç şairleri, etkisine ve kokusuna alarak onları içinden kolay kolay çıkılmayacak mecralarda handikap içinde bırakmaktadır. Bu durumun şiirin başında olanları nasıl gerilettigini,az da olsa kurdukları orjinal söylemleri nasıl bozdugunu,bir şeye benzeyecekken saf duyguların şekillenmesi şaibe altında bıraktığını görüyoruz.

Tüm bunlara rağmen,kendini bunun dışına çıkarıp özgün kaynaklara yönelen 'şiir arayıcıları', şiiri, şiirin içinde arayanlar;çıktığı ilk dönemde herkesin dili olmuş (kendi sesinde çıkardığı kasedin etkisi de var) kendisini onun yarattığı, özel dil'le oluşturduğu muhteşem dize mimarisiyle, lirizmiyle, semantik gücüyle, öteki yüzyıllara da hitap eden evrensel duyarlılığıyla donatmış şairin şairinin, gölgesinden sıyırabilme şansını yakalayabilmektedir bir oranda.

Her şey kendinden öncekilerin sonucu olduğuna göre: şiirde kendinden önce yazılmış şiirlerin sonucudur. Sonucu olurken onun devamı değil,ondan çıkan yeni bir aşama olarak görüldüğünde değer kazanır.Yesenin, Mayakovski, klasik şiir, halk şiiri ve diğer kaynaklarda beslenip yeni bir anlayış yaratan dünya şairi Nazım Hikmeti buna somut bir örnek olarak verebiliriz.

Günümüz ' Türkiye Şiirinide' bir yerlere gelmiş şairlerin çoğu, bu kaynakları kendine renk, kendine bir olanak yapmıştır. Etkilendikleri kaynaklar onlarda kusur bir birikim yaratmıştır. Onlarda bu topladıklarını diğer şairlerin duyargalarına sunmaya devam etmektedirler.

Henüz şiirin kıyısında duranlar olumsuz ruh halleriyle (Toplumsal sıkıştırılmışlık,romantik kent yalnızlığı, yabancılaşma, platonik duygu selleriyle... v.b.duygularla) donatılmış, ama; tarih, felsefe, en önemlisi şiir bilinçinden yoksun şiirin beslenme kalnaklarına habersiz olan genç şairler, Ahmed Arif gibi mıknatıs duyarlılığından yarattığı müzikle okuyucuyu kendine çeken, benzeten etkisinde bıraktığı şairlerde, lekesi ilerde kolay kolay silinmeyecek şekilde izler bırakabilir.Henüz olgunlaşmamış; var olan gerçekliği, bütün gerçekliği içinde algılamaktan uzak olan beyinler böylelikle işin başında baltayı taşa vururlar.Bunun dışına çıkıp kendi yolunu, rengini, kokusunu, bulanların sayısı çok azdır.Çoğu yan yolda, herkesin bir döneminde şiir yazdığı pozizyonda kalmaya mahkum olurlar.

Gerçekliği algılamada, yorumlama ve yansıtmada sağlam kaynaklardan beslenemeyen bunu sürekli hale getiremeyen, işi bunu yapmak olan hiç kimse, bunu ' yaşam şekli' ne dönüştürenlerin etkisinde ve suyunun suyu olmaktan öteye gidemezler.Hayatının bir dönemi, belki de önemli bir kısmını nafile bir çabayla 'havanda su dövmekle' geçecektir bu kişinin.

Şiirin nerde olduğunu bilen ve ona göre çalışmalar yapan, yazdıklarını eleştirten, eleştirileri dikkate alan, dilin olanaklarında her geçen gün daha çok yararlanan, amatörlüğü hiç elden bırakmayan, hayat içinde kendini var eden yeniyi arayan, şiirleri değiştirmekten, gerektiğinde yakmakta çekinmeyen şairler, platonik buhranlarını henüz kendilerini farkında olmadığı meltem rüzgarlarıyla duygu boşalması (şiir) yapanlara göre çok ilerdedirler.

Şu hiç unutulmamalıdır:Etki alanına girdiğimiz Ahmed Arif değil başka şairler de olabilirdi.(Nazım Hikmet,Edip Cansever,Turgut Uyar,Ece Ayhan. ..vb.) Önemli olan,o şairlerin şiirine getirdiklerini en derinine inerek kavramak,onları kendi gerçekliğimize uyarlayabilmek ve ondan ayrı renkte,ayrı tonda yeni şeyler ortaya koyabilmektedir.Bunu önümüze bir amaç olarak getirdiğimizde işimizin çok zor olduğunu görecek ve bu işi sürdürüp sürdürmeyeceğimize karar vereceğiz.Bunları bildikten,işin ne kadar çetrefilli ve rahat olmadığını kavradıktan sonra yazmaya başlarsak,kendimizi işin başında sayabiliriz.Önümüzde bir ömür gibi uzun bir yol olduğunu ve bu yolun da her yere ve hiç bir yere gitmediğinin farkına varabiliriz o zaman belki.

ENGEREKLER VE ÇIYANLAR ÜZERİNE BİLİNÇ - AKIŞI

ŞENER ÖZMEN

I. İYİKİ ÖLDÜN AHMED ARİF!

"... kendi sürgününü göreceksin her nesnede" Güneşin ayetine uyarak düş gören Adonis'in sol kulak memesini kör bir bıçakla kesip, atıyorum mürekkep teknesine mağrur gecenizin. Zulamdaki mahzun resim fısıldıyor: ... kendi sürgününü göreceksin her nesnede. Buluttan buluta geçerken ben ve gök delik deşik bir şemsiyeyken üstümde; karanlığı ışıtan filintam ve gecesine kavuşan parıltılı yıldızım fısıldıyor: ... kendi sürgününü göreceksin her nesnede. Damlıyor bellek engereğin dişlerinden, çatırdıyor duvarları silikon tarihin, sararıyor yaprakları sızı-defterimin, bet beniz uçuyor. Hakikat bu! Tanık olduğun Suç'a bağışlatıyorsun kendini.

II. UĞRUNA ÖLÜMLERE GİDİP GELDİĞİM

Neden sonra, fısıldıyor Çukurova'da mayıs yağmuru: Vur onu, vur! AYRILIK, şairane bir düşünce olarak geceyarısı, gözyaşı fısıldıyor o anayüreğinden, kederli çiçeğine akıtarak rimellerini kara mı kara. Belki yine kendinle (Sus Diyarbekir!...), bu o da bu ışık, bu olmaz ve olası YALAN. Kalım: Haberin var mı taş duvar? Ölüm: Otuz üç kurşun... İyi, diyorum, neşter tam arkanda, o mayın tarlasıyla arkanda, o mayın tarlasıyla aranda tam arkanda. Sen tam önündesin şu tiran günlerimin. Çevre kaslarımı öpüyorum.

III. KİRVEM HALLARIMI AYNI BÖYLE YAZ

Fısıldıyor kapı: Gitme... Hasretinden prangalar eskittim. Katharsis duşu. Arınacaksam eğer, bu iyi. Bir ses: Sırılsıklam olman yeter. Kanalboyu yürüyorum. İnler ve cinler top oynamayı bırakmış, elimde bir kanefor, leş kokuları burnumun direğine çalışıyor, uyanır uyanmaz göğsüme bakıyorum: Yitik bir kuzey rüzgarı... Bir gül koparıyorum sabah dalından, içimden koklamak gelmiyor.

IV. SENİ SEVMEK FELSEFEDİR KUSURSUZ

Şairler bir yakarı - ritüeline doğru yola koyulmuş, ellerindeki silme bakır havanları ağır-aksak ve umutsuz yürüyüşlerinin ritmine uydurararaktan, gidiyorlar. Tokmaklar fısıldıyor:... kendi sürgününü... Rüya diyor bütün çektiğimiz, rüya kalının, rüya zindan. Bir eylem ve davranış klavuzu olarak Ahmed Arif'in şiirleri... gördüğüm düşü hayra yormak için anımsamaya çalışıyorum yattığım yerden. Vurulmuşum. Dağların kuytuluk bir boğazında. Vakitlerden bir sabah namazında. Yatarım. Kanlı, upuzun...

Şişko, suratça çirkin, at gözlüklü, sevimsiz bir kedi, kurulduğu turuncu koltukta fındık irisi takımlarını pervasızca, göstere göstere, interaktif gösterisini pür dikkat seyre dalmış bir grup şaşkın sokak köpeğine aldırış etmeden yalıyor da dişliyor. Kediyi ikinci kez, duvarları prusya mavisine boyanmış arkaik bir odada, bakire bir tuvali pençeleriyle boydan boya yırtarken izliyorum. Hayvanı son görüşüm oluyor bu. Devamla, Tanrının günü alnının çelik aynasına saplı bir kasaturayla çarşı-pazar dolaşan Küçük İskender'e rastlıyorum düşümün bir yerinde. Herif, arzu nesnesi her an çıkagelir endişesiyle, kasaturayı sabah erkenden saplamak zorunda kaldığını anlatmaya koyuluyor bana. Kızcağız gelmeyince, bizimki tutup bileklerini açıyor gıcır gıcır bir beşyüzlüğü jilet niyetine kullanarak. Ateş fısıldıyor: kendi sürgününü göreceksin...

V. ŞARKILAR BİLİRİM ÇIĞ TUTMUŞ

Eğil, eğil de suyun yüzündeki hüznü avuçla. Biraz kü/kürt, biraz kürt/aj kat imgelemine. Sev onu. Boynum fısıldıyor: Bıçkı bambaşka... O billuri çığırtıya gidebilirim. Dilinin dehlizine, oksit tadına. Tomurcuklarını açabilirim Natilius'un altında. Suyundan içebilirim. Siz uyurken, girebilirim mabedine Ahmed Arif'in. Yenik düşebilirim omzumu yaslarken cama. İyi diyorum, eter tam arkanda, o kösnül geçmişle aranda tam arkanda. Sen tam önümdeydin cehennemi güllerimin.

VI. ÖLÜM BU

Okuma ve yazma serüvenime " ikinci bir emre kadar" ara veriyorum. Nazikçe reddediyorum salık verilen her kitabı. Hegel'in kötü sonsuz dediği illete tutuluyorum. Kötü sonsuzun burgacında tellallar şairleri anons ediyor. Onlar namus işçisi değil artık! Yitirmişler tılsımını ilk sevmelerin, Yitirmişler öpücükleri...

VII. BİR UFKA VARDIK Kİ ARTIK

Kirletme dilini diyorum, o dil Avesta, öpüp öpüp alnıma değdirdiğim. Kirletme dilini diyorum, o dil mağmanın sürgünüdür. Kirletme dilini diyorum susuz günlerdeyiz ve çöl iblis gibi. O iblis Rimbaud'nun da efendisi. Nereden bu yalanın gerçeğe öykünmesi? Hangisi daha Ahmed? Hangisi daha Arif?

İYİKİ ÖLDÜN AHMED ARİF!

www.arsivakim.org

SENİ DİYARBEKİR GİBİ

YUSUF SERDAR ESEN

O 1940 Kuşağı'nın yitik ozanı, o Dicle'ye dökülen ama hiç bitmeyen bir sevda,o cehennem yürekli bir namus işçisi... O Ahmed Arif...

Dağı tek mısrada Ferhat'ın gürzüyle un eden bu şair ; acıyı, umudu ve sabrı taşıyan Dicle'nin sularıyla yoğrulmuştur. Şiirleri ile halka tutulmuş bir aynadır Arif. Ve her şairin acıya sıkılacak ayrı bir mermisi olduğunu göstermiştir.

Diclenin bu ozanı 21 Nisan 1927'de Diyarbakır'ın Hançepek semtinde, 7 numaralı; bahçeli havuzlu , yazlık-kışlık odalarıyla geniş bir evde dünyaya gelmiştir. Babası Türk, annesi Kürt'tür. İlkokulu Siverek'te tamamladı. Ortaokulu da Diyarbakır Lisesi'nde okumaktayken, haylazlığı ve pervasızlığı nedeniyle sokak kavgalarında baş rol oynaması ailenin onu tekrar Siverek'e almasına neden olmuştur. Liseyi ise Afyon'da okumuştur. Daha sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde Felsefe eğitimini almıştır. Öncü, Medeniyet ve Halkçı gazetelerinde uzun süre çalışmıştır. 1967'de Aynur Hanım ile evlenmiştir. 1972'de bir oğlu, *" Dünyanın en güzel güvercini, dünyanın en güçlü silahı"* dünyaya gelir.

1940'larda edebiyata alaycı, komik, ve şiirsellikten uzak diliyle Orhan Veli başlıbaşına hakimdi. Nazım, A.Kadir ve Rifat Ilgaz gibi sadece halkın mutluluğu ile değil, umudu ile tasasıyla ve vurulmuşluğu ile değil, umudu ile tasasıyla ve vurulmuşluğuyla işlediği toplumsallık, Arif'le biraz daha derinleşiyordu. Ve Anadolu'ya hiç de yabancı olmayan yüksek ve lirik bir sesle söylediği şiirleri, halkın gözünde daha da içtenleşiyordu.

Payandası imge ve umuttu. Anadolu'nun pirinç, pamuk, tütün işçilerini, tutsaklarını tüm kızlarını ve oğullarını omuzlarında taşıyan bu ozan için özgürlük, uğruna canlar verdiği bir sevgiliydi. Onun edebiyat felsefesine göre her şair bir namus işçisiydi. Ve yoksul, sürekli vurulmuş, kendisine dayatılan yazgısına terk edilmiş, namuslu ve alnı dolunay kadar parlayan sevdalı halkımıza, bu yurdu cennet yapmaya çabalayan bir Spartaküs olmalıydı.

Ahmed Arif, popülist kaygılardan uzak bir alçakgönüllülük ile şirlerini türetme yoluna gitmeyerek edebiyatın dünyasına ayrı ve saygın bir etik kazandırmıştır. "Hasretinden Prangalar Eskittim" kitabıyla koca bir ömür doldurmuştur. Ayrıca şair Refik Durbaş'ın kendisiyle yaptığı sohbetlerden oluşan " Kalbim Dinamit Kuyusu" adlı bir söyleşi kitabı yayınlamıştır.

Basit nesnelere çok gizemli ve sihirli manalar yükleyerek nesneleri tek bir mısrada özgürlük için, kardeşlik ve beraberlik çağrısına dönüştüren o kadife sesli halk ozanı, insanları bazen umuda bazen de canhıraş çığlıklarını andıran serzenişiyle kavgaya davet ederek çok yönlü bir dünya oluşturur. Bu şairin eskittiği prangalar, beni şairliğin o kadar ucuza satılmayacak bir vasıf olduğuna inandırır. Ozan ilk gözaltını "Palmiyar" adlı bir şirin kendisinden çalınıp çoğaltılması ve şiirin polisin eline geçmesiyle yaşıyor. Birkaç arkadaşıyla birlikte 1948 Eylülünde yargılanıyor. Ve mahkemece beraat ediliyor.

Yıl 1951...Türkiye'de "solcu avı" olarak bilinen ve içinde 48 aydının bulunduğu 184 solcunun tutuklandığı yıl, A. Arif de gözaltına alınır ve hakkında dava açılır. Ankara'yla başlayan gözaltı, İstanbul yolculuğuyla polis eşliğinde devam eder. Ve aydınların, fikir adamlarının, halkçıların amansız durağı olan Sansaryan Hanı zindanları... Ozanın deyimiyle ve işkence. 38 ayın ya da 1150 günün sadece 127'sini takvimleyebiliyor dört duvar üzerine. O günlerde bir temizlikçi kadının getirdiği pijama, dergi, iki salkım üzüm ona önce bir provakasyonu düşündürür. Oysa o halkının mahzun ve gariban bir ozanıdır. İşte bir sevgiyle bir pijama, bir dergi ve iki salkım üzümle dökülür "Terk Etmedi Sevdan Beni " bu prangalı yürekten. 1954 Ekiminde tahliye edilir. Fakat halen yarı tutukludur. 8 ay Urfa'da zorunlu ikamet, yani sürgün. Mahkemeye başvurarak kamu gözetiminde zorunlu ikamedini Diyarbakır'a aldırır. Bir kuşun yuvasına iple bağlanmayı istemesi kadar acı bir şey olsa gerek

Yıl 1968, yine tutuklanma. 2 ay sorgu ve işkence. Ve pembeye boyanmış yağmurlu havalarda cıvıtan bir hürriyet.

Nihayet beklenen gün gelir; acı çeken yüreklere yalin duygularla, sevgiyle, mertçe, dostuna yarasını gösterir gibi umudu çalınmışlara uzatılan bir eldir, " Hasretinden Prangalar Eskittim..."

Bu yüzden onun şiirleri zindanlarda umuda dönüşüyor, umut da direnişe.Bu kutsal olgu da bitmeyen bir sevdaya.Dicle'ye dökülen,ama bitmeyen bir sevdaya dönüşüyor.

Arif'in yaşadığı tutuklanmalar siyasal,felsefi ve tarihi bir netlk kazandırıyor kalemine.Tüm bu sevdaların üstüne bir de yurt sevgisini armağan ediyor.İşte o zaman "Yurdum Benim Şahdamarım" der.Ve "Şairlerin,bilginlerin dünyalarında kalır bir başına,bir başına ve uzak" Anadolu'da.

Ama halkının ekmeğine emeğine katık olan bu halk ozanı ne olursa olsun " yalnız değiliz" demekte. " Ölürsem Dicle'de bir çadırda ölmek isterim" diyen bu halk ozanı; onurlu, yürekli sözleriyle acının ve direnişin son soluğunu veriyor, nehirlerden uzak. Ve " Dışarda gürül gürül akan bir dünya"

2 Haziran 1991 günü Arif, Kalp krizinden yitiriliyor. " Kanım Dicle'ye akar" diyor ozan, "ister Erzurum'da vuralar beni, İster İzmir'de " Kaşağıyla derimi kazısanız Diyarbekir çıkar diyen ozan, toprağına toprak olamadığı bir coğrafyada yaşama gözlerini yumar.

Arif, ne Mehmet Kaplan'ın sözlerine göre devrimciliğin sırtından geçinen bir ozandı, ne de yaşamı bu tür çelimsiz sözlere kapı aralayacak bir içeriğe sahipti. Ne yeni kuşağın deyimiyle halkçı şiirin kurucusuydu, ne de bu tür hak etmediği yüceltilere sığınacak kadar popülist bir karakter taşıyordu.

O edebiyatını bizlere adayan halkının mahzun ve gariban bir ozanıydı.

"Tüm korkulardan uzak
Bir sevdadır
Böylesine yaşamak "

AHMED ARİF'E

çatlar şahdamarı gecenin
yağmur kurşun gibi iner dağlara,
sevda inkâra yönelir
sebepsiz, utangaç
acısıyla ölçülen her yürekte
adımız nokta nokta belirlenir.

melül, mahzun, fukara
sürükleniriz
yaşamın ucuzlatılmış tavrı gibi
gülüşümüz, gündeliğimiz beş on para.

nasıl terk etmesin ki kendini
ölüme bile muhtaç
hem de öyleyken
elinde alevlenir kar taneleri
mecbur heveslenirsin firara.

bakışında hüzünler çiçeklenirken
çaresiz kalır ellerin
üstelik bir hıyanet yarışı başlar
kurda kuşa yem olur gözlerin
- gözlerin onca güzelken -
kurtuluş sana kavuşmakken dünyada
susarsın
biçarelik mi
yoksulluk mu
nedeni apaçık söylenemezken
güllerin gölgesi başlar feryada.

İhsan Fikret BİÇİCİ

www.arsivakurd.org

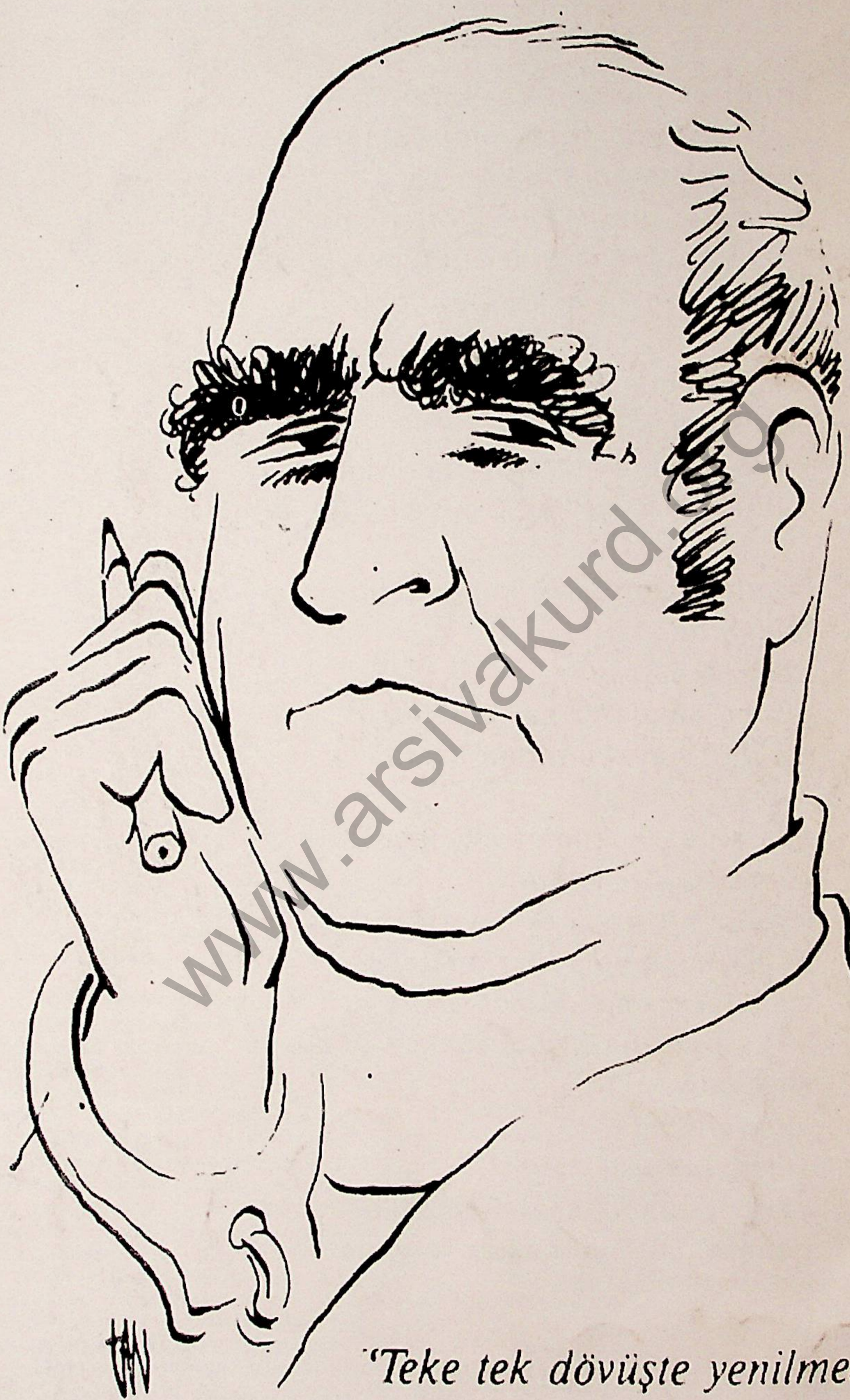

"Teke tek dövüşte yenilmedi..."

www.arsivakurd.org